

№ 61 (21074)

2016-рэ илъэс

ШЭМБЭТ МЭЛЫЛЪФЭГЪУМ и 9

> кыхэтыутыгьэхэр ыкіи нэмыкі кьэбархэр тисайт ижьутьотэцтых WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Урысые Федерацием и Президент и Указ

Урысые Федерацием икъэралыгъо наградэхэр афэгъэшъошэгъэным ехьылІагъ

Физическэ культурэмрэ спортымрэ альэныкъокІэ гъэхъагъэхэр зэриІэхэм ыкІи ильэсыбэ хъугьэу гуетыныгъэ фыриІэу Іоф зэришІэрэм афэшІ щытхъуціэу «Урысые Федерацием физическэ культурэмкіэ изаслуженнэ Іофыші» зыфиюрэр Джарымэкъо Нурбый Шумафэ ыкъом — гъэсэныгъэ тедзэ языгъэгъотырэ муниципальнэ бюджет учреждениеу «Тэхъутэмыкъое къоджэ псэупіэм икіэлэціыкІу-ныбжьыкІэ спорт еджапІэ» идиректор фэгъэшъошэгъэнэу.

Урысые Федерацием и Президентзу В. ПУТИН

Москва, Кремль гъэтхапэм и 31-рэ, 2016-рэ илъэс N 142

Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэ и Указ

Медалэу «Адыгеим и Щытхъузехь» зыфиюрэр И. А. Къандаурым фэгъэшъошэгъэным ехьылІагъ

Адыгэ Республикэм ыпашъхьэ гъэхъэгъэ ин дэдэхэр зэрэщыриІэхэм ыкІи илъэсыбэрэ гуетыныгъэ фыријау јоф заришјагљам афэші медалэу «Адыгеим и Щытхъузехь» зыфиlорэр Къандаур Исмахьил Астемыр ыкъом — пенсионерым фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэу ТХЬАКІУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ, мэлылъфэгъум и 7, 2016-рэ илъэс N 41

Адыгеим и ЛІышъхьэ адыригъэштагъ

Адыгеим и ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Асльан Урысые общественнэ организациеу «Воспитанники комсомола — Мое Отчество» зыфиІорэм и Адыгэ шьольыр къутамэ итхьаматэу Нэхэе Юрэрэ организацием итхьаматэ игуадзэу КІыкІ Ерстэмрэ правительствэм и Унэ зэІукІэгъу щадыриІагъ.

къыфаютагъ илъэскіэ узэкіэ-Іэбэжьмэ шъолъыр къутамэр зэрэзэхащэгъагъэр, ВЛКСМ-м иветеранхэр ащ къызэрэзэлъиубытыгъэхэр. Тиреспубликэ исхэр цыфыгьэ шэпхъэ дахэхэм арыгъуазэхэу ыкІи яхэгьэгу шІу алъэгьоу пІугьэнхэмкІэ ІофшІэныр гъэчаныгъэныр ары зыфытегьэпсыхьагьэр.

ВЛКСМ-р зызэхащагьэр ильэси 100 зэрэхъурэм (2018-рэ илъэс) фэгъэхьыгъэ эстафетэм Адыгеир хэлэжьэным епхыгьэ еплъыкІзу ахэм яІзм зэІукІзгъум илъэхъан тегущы агъэх. Мы илъэсым мэзаем и 1-м

Ахэм Адыгеим и ЛІышъхьэ эстафетэр Санкт-Петербург ублагъэ щыхъугъ ыкІи 2018рэ илъэсым чъэпыогъум и 28-м а къэлэ дэдэм дунэе научнэ-практическэ конференциеу «ЗэкІэри зырызэу тыгу къэдгъэкІыжьын» зыфиІорэмкІэ ухыгъэ щыхъущт. Хэгъэгум ишъолъыр пстэуми мы илъэсым чъэпыогъум и 16-м нэс а Іофтхьабзэм иапэрэ чэзыу ащыкІощт, нэужым СССР-щтыгъэм икъэралыгъо 15 ащ къыхэлэжьэщт.

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ Адыгеир эстафетэм зэрэхэлэжьэщтым дыригъэштагъ ыкІи ятарихъ ащымы-

гъупшэнымкІэ, лІэужхэм язэша ејуминеслетипест еслинихп фэдэ Іофтхьабзэхэм идеологическэ мэхьанэшхо зэряІэр хигъэунэфыкІыгъ.

- Комсомолым итарихъ тихэгьэгу гьогоу къыкІугьэм инэкІубгьо анахь шІагьохэм зыкІэ ащыщ. Адыгеим а организацием ренэу осэшхо щыратыщтыгъ. Къэралыгъом ихэхъоныгъэ зијахьышхо хэзышіыхьэгъэ пэщэ шІэгъуабэ комсомолым ыпlугъ. ТиныбжьыкІэхэм ар ащыгъупшэ хъущтэп ыкІи комсомольцэхэм анахь шэн-хэбзэ шІагьоу ахэльыгьэхэм акІырыплъынхэ фае. ЩыІэныгъэм комсомолым иопыт къыфэдгъэзэжьын фаеу ешІы. Сэ зэрэслъытэрэмкіэ, ціыфхэм яхэгъэгу шІу алъэгъунымкІэ, теубытагьэ зыхэль дунэеепльыкІэ тэрэз яІэу къэтэджынхэмкІэ ащ мэхьанэшхо иІ, — къыІуагъ ТхьакІущынэ Аслъан.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковам пэщэныгъэ зыдызэрихьащт зэхэщэкІо комитет зэхащэнэу Адыгеим и ЛІышъхьэ пшъэрылъ афишІыгь, мэфэкІ юбилеим ехъулІэу Адыгеим щызэрахьащт Іофтхьабзэхэр ащ ыгъэнэфэщтых.

Обществэу «ШІэныгъ» зыфиlорэм илекторхэр къыхагъэлажьэхэзэ зэдэгущы Іэгъухэр зэхащэщтых, сурэт къэгъэлъэгъуапІэхэр къызэІуахыщтых, саугъэтхэр агъэкІэжьыщтых, республикэм иныбжьыкІэ объединение пстэуми апае Іофтхьэбзэ гъэнэфагъэхэр зэшІуахыщтых. Апэрэхэм зыкІэ ащыщ «Дерево Победы» зыфиІоу тыгьуасэ Мыекъуапэ щыкІуагъэр. ВЛКСМ-м иветеранхэм «ТекІоныгъэм ибульваркІэ» зэджагьэхэм чъыгхэр щагьэтІысыгьэх. Мэлылъфэгьум и 16-м Зюзиным ыцІэкІэ щыт скверым шэмбэт шІыхьаф щызэхащэщт, ныбжь зэфэшъхьаф зијэхэу комсомолым хэтыгъэхэм ланчъэхэр агъэтІысыщтых. Джащ фэдэу ныбжьыкІэ движениищмэ октябрятэхэм, пионерхэм ыкІи комсомольцэхэм — янэпэеплъэу саугъэт агъэуцун мурад яІ.

○ ИСКУССТВЭР — ТИБАИНЫГЪ

«Ислъамыем» дахэу къыпэгъокІыгъэх

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо орэдыІокъэшъокІо ансамблэу «Ислъамыер» илъэс 25-рэ зэрэхъурэм, республикэм июбилей афэгъэхьыгъэ концертхэр Къыблэ шъольырым къыщетых. Краснодар щыкІогьэ зэхахьэм лъэпкъхэр зэфи-

Лъэпкъ искусствэр зышІогъэшІэгъонхэр Краснодар щызэІукІагъэх. Пшызэ и Къэралыгьо Академическэ къэзэкъ хор ихудожсетвеннэ пащэу, Урысыем, Украинэм, Адыгеим янароднэ артистэу, композиторэу Виктор Захарченкэр. Адыгэ Республикэм илІыкІоу Краснодар краим иадминистрацие ипащэ дэжь ренэу щыІэ Трэхъо Тимур, нэмыкІхэри юбилей пчыхьэзэхахьэм къыщыгущыІагьэх. Искусствэм льэпкьхэр зэрэзэфищэхэрэр, «Ислъамыер» дунаим шашІэным фэшІ художественнэ пащэу, композиторэу Нэхэе Аслъан зэхэщэн Іофыгъохэр дэгъоу-

зэригъэцакІэхэрэр къыхагъэ-

Нэхэе Аслъан зэригъэфэгъэ музыкальнэ произведениехэр «Ислъамыем» къыІуагьэх, къэшъуакІохэр уджыгъэх. Тиартист ціэрыіохэу Хъокіо Сусанэ, Агьыржьэнэкъо Саныет, Къумыкъу Щамсудинэ, Лъэцэр Светланэ, Мышъэ Андзаур, нэмыкІхэм бэрэ Іэгу къафытеуагъэх. Ижъырэ лъэпкъ орэдхэу концертым щыІугьэхэр залым чІэсыгъэмэ агу рихьыгъэх.

Краснодар дэсхэм ямызакъоу, Тэхъутэмыкъое, Теуцожь районхэм, Адыгэкъалэ, нэмыкІхэм къарыкІыгъэхэр концертым ашІогъэшІэгъонэу еплъы-

- Мэлылъфэгъум и 20-м Мыекъуапэ типчыхьэзэхахьэу щыкІощтым зыфэтэгъэхьазыры, – къытиІуагъ Урысыем, Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым янароднэ артистэу Нэхэе Аслъан. — Аш ыуж Къыблэ шъолъырым тиконцертхэр щыкоощтых.

ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Сурэтым итыр: «Ислъамыер» концертым хэлажьэ.

Адыгеим и Премьер-министрэ цІыфхэр ригъэблэгъагъэх

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КъумпІыл Мурат мэлыльфэгъум и 7-м къалэу Мыекъуапэ, Адыгэкъалэ, Теуцожь, Шэуджэн, Джэджэ, Мыекъопэ районхэм адэсхэм ащыщхэм аІукІагъ.

кІыщтыгъэхэр ІофшІэным икъэгъотынкіэ, зэіэзэжьынхэмкіэ, сэкъатныгъэ зиІэ кІэлэцІыкІухэм япсауныгьэ язытет нахьышІу шІыгъэнымкІэ ІэпыІэгъу афэхъугъэным, фермер хъызмэтшіапіэм зегьэушьомбгьу-

ЦІыфхэр анахьэу зыгъэгумэ- гъэным пае чІыгу Іахьтедзэхэр къафыхэгъэкІыгъэным. киоскхэр зэрэlуахыжьыхэрэм епхыгъэу сатыушІыпІакІэхэм ягъэпсын япхыгьэ Іофыгьохэр ары. ДНТ-у «Восход» зыфиlорэм дэсхэр псырыкІуапІэм ишІынкІэ къадеlэнхэу къыкlэлъэlугъэх.

ЦІыфхэм зыкъызэрэфагъэзэгъэ Іофыгъо пстэумкІи Премьер-министрэм муниципальнэ образованиехэмрэ министерствэхэмрэ япашэхэм пшъэрылъ гъэнэфагъэхэр афишІыгъэх.

Сэкъатныгъэ зиІэ кІэлэцІыкІухэм япсауныгьэ изытет нахьышІу зэрашІыщт шІыкІэм общественностым иліыкіохэмрэ ведомствэ зэфэшъхьафхэмрэ зыхэлэжьэщтхэ зэхэсыгъо шъхьафым щытегущыІэнхэу рахъухьагъ.

Коллегием изэхэсыгъу

АР-м гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэ иколлегие мы мафэхэм зэхэсыгъо иІагъ. Ащ Іофыгьо пчьагьэ къыщаІэтыгь.

Апэ зытегущы агъэхэр егъэджэн-методическэ объединениехэм яІофшіакі. Ахэм нахь тэрэзэу Іоф ашІэным, анахьэу шъолъыр егъэджэн-методическэ объединением изэхэщэн фэгъэхьыгъэу къэгущыІагъэх Красногвардейскэ аграрнэ-промышленнэ техникумым ипащэу ПщыхьэкІэ Азэмат, шІэныгъэхэм яхэгъэхъон пылъ республикэ институтым ипащэ иІэнатІэ зыгъэцэкІэрэ Нэгъой Джанщыр, Адыгэ кІэлэегьэджэ колледжым ипащэу Къэгъэзэжь Мурат.

ЕгъэджэнымкІэ методобъединениехэр сыдигъуи щыІагъэх, ау шъолъыр объединением ипшъэрылъыщтхэр мыщ щагъэнэфагъэх, ащкІэ коллегием хэтхэм яшІошІхэр къаІуагъэх, АР-м гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу Надежда Кабановам иупчІэхэм джэуапхэр къаратыжьыгъэх.

Зэхэсыгьом анахь игьэкІотыгъэу зыщытегущы агъэхэр зэреджэхэрэ тхылъхэм якъэщэфын. Илъэс заулэ хъугъэу министерствэм ахъщэ афетlупщышъ, еджапІэ пэпчъ ищыкІэгъэщт тхылъхэр, ахэм яавторхэм ялъытыгъэу, къыхехых, къещэфых. ЗэкІэри къызэрыкІо фэд, ау ащ Іоф къыпэкІы. Мы ІофыгъомкІэ коллегием къыщыгущыІагь министерствэм иотдел ипащэу ЛІыунэе Аслъан. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, 2011-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу 2015-м нэс чэзыучэзыоу республикэм игурыт еджапіэхэм апае зэреджэщтхэ тхылъхэр къащэфых. А Іофым сомэ миллиони 188,3-рэ пэlyaгъэхьагъ, а 1 — 8-рэ классхэм апае зэреджэхэрэ тхылъ мин 640-рэ къащэфыгъ.

Районхэм ыкІи къалэхэм гъэсэныгъэмкІэ ягъэІорышІапІэхэмрэ ны-тыхэмрэ Іофтхьабзэу зэхащагъэм ишІуагъэкІэ, 2015 — 2016-рэ илъэс еджэгъум еджапІэхэм ябиблиотекэхэм тхылъ 14472-рэ ыпкІэ хэмылъэу къаlэкlэхьагъ. Іофтхьабзэу «ЕджапІэм тхылъыр шІухьафтынэу ет» зыфиІорэр къэкІощт илъэсхэми лъагъэкІотэщт.

2016-рэ илъэсым тхылъхэм якъэщэфын пае республикэ бюджетым сомэ миллион 70рэ къыдыхалъытагъ. Районхэм ыкІи къалэхэм гъэсэныгъэмкіэ ягъэІорышіапіэхэм заявкэу къатырэм елъытыгъэу гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ Министерствэм я 9 — 11-рэ классхэм апае ыкІи а 1 — 2-рэ классхэм афимыкъугъэ тхылъхэр къафещэфых. Тхылъ тедзапіэхэм занкіэу зэзэгъыныгъэ министерствэм адишІыгъ тхылъ 207414-рэ къащищэфынэу.

2016-рэ илъэсым муниципалитетхэм афатІупщыгьэ ахъщэм къыделъытэ зэреджэхэрэ тхылъ 22517-рэ къызІэкІагъэхьанэу. А ахъщэмкіэ еджэпіэ библиотекэхэр къэзыгъэбаищт тхылъ мин 65-рэ къэпщэфын плъэкІышт.

АР-м гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэ гъэсэныгъэмкІэ гъэІорышІапІэхэм унашъо афишІыгъ джыри зэ мы Іофыгьом изытет шъыпкъэ еджапіэхэм япащэхэм зэрагъэшlэнэу, 2016 — 2017рэ илъэс еджэгъум еджапІэхэм къачІэхьащтхэм япчъагъэ ыуплъэкІунышъ, ахъщэу афатІупщыгъэмкІэ ахэм тхылъхэр афащэфынхэу.

ЛІыунэе Аслъан къызэри-ІуагъэмкІэ, 2016-рэ илъэсым иІоныгъо мазэ и 1-м ехъулІзу Адыгэ Республикэм иеджапІэхэм ачіэсхэм зэкіэми ыпкіэ хэмылъэу зэреджэщтхэ тхылъхэр аlэкlагъэхьащтых.

СИХЪУ Гощнагъу.

ЯІофшіэн зэрэзэхащэрэм тегущыІагъэх

Аутизмэм епхыгъэ гумэк Іыгъохэм защытегущы-Іэгьэхэ конференцие мы мафэхэм Адыгэ республикэ кІэлэпІыкІу клиническэ сымэлжэшым шыкІуагь. Іофтхьабзэм хэлэжьагьэх педиатрэхэр, неврологхэр, психологхэр, «Особенные дети Адыгеи» зыфиІорэ республикэ общественнэ организацием хэтхэр, нэмыкІхэри.

Іофтхьабзэм изэхэщакІохэм къызэраlуагъэмкlэ, аутизмэ зи-Іэ ціыфхэм Іэпыіэгъу узэрафэхъун фаер, сымаджэхэм ахэт специалистхэм яюфшіэн тэрэзэу зэхащэным фагъэсэнхэр ары конференцием пшъэрылъэу иІагъэр.

ГухэкІ нахь мышІэми, аутизмэр зиузхэм япчъагъэ илъэс къэс хэхъо. Мы узыр зиІэм инервнэ системэ хахъорэп, ар зэщэкъо. Анахьэу ар къызынафэрэр илъэси 2,5-м къыщегъэжьагъэу 3-м нэс. Аутизмэр хъужьырэп, ау ар нахь пасэу къыхагъэщы къэс, щыІэныгъэм зэрэщыпсэущт шапхъэхэр нахь псынкіэу рагъашіэх.

Мыщ фэдэ гумэкІыгъо зиІэхэр нахь псынкІэу къыхэгъэщыгъэным врачхэм анахьэу анаІэ зэрэтырагъэтын фаер зэхэсыгъом къыщаlуагъ. Ащ епхыгъэ Іофтхьабзэхэри зэхащэх. Адыгеим ирайонхэм Іоф ащызышІэрэ специалистхэм мы узым фэгъэхьыгъэ къэбархэр аlэкlагъэхьагъэх.

УнаІэ нахь зытебгъэтын фэе узхэм аутизмэр ащыщ, - къыlуагъ Адыгэ республикэ

клиническэ психоневрологическэ диспансерым иврач шъхьа-Іэ игуадзэу Бэгъушъэ Светланэ. — Адыгеим мыщ фэдэ уз яІзу щыдгьэунэфыгь кІэлэціыкіу 53-рэ. Ахэм ащыщэу нэбгырэ 27-р Мыекъуапэ щэ-

КІэлэцІыкІухэр сабый ІыгьыпІэхэм макІохэмэ, ахэр ялэгъухэм афэдэу псэунхэм пае ашІэхэрэм Бэгъушъэ Светланэ къатегущы агъ. Мыщ фэдэ уз зиІэ цІыфхэм Іоф адэзышІэрэ специалистхэм нэужым гущыІэгъу афэхъугъэх, яІофшІэн зэрэзэхащэщтым тегущыІагьэх.

ГЪОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай.

🕟 ХЬЫКУМ ПРИСТАВХЭМ КЪАТЫ

Я 2-рэ чіыпіэр къыхьыгъ

Урысые зэнэкъокъоу «Хьыкум приставхэр — кІэлэцІыкІухэм апай» зыфиІорэм иятІонэрэ едзыгьо Адыгеим ихьыкум приставзу Андырхъое Анжеликэ хэлэжьагъ ыкІи къытефэу я 2-рэ чІыпІэр къыфагъэшъошагъ.

Зэнэкъокъум къыдыхэлъытэгъэ лъэныкъо пстэумкІи ащ чанэу зыкъигъэлъэгъуагъ. шІэныгьэ куухэр зэрэlэкlэлъхэр къыгъэшъыпкъэжьыгъ.

Суд приставхэм яфедеральнэ къулыкъу и ГъэІорышІапІэу Адыгэ Республикэм щыІэм икъулыкъушіэхэр Анжеликэ фэгушіох, тапэкІи гьэхьагьэхэр ышІынхэу фэльаюх.

Тазырым ычіыпіэ...

Хьыкумым унашъоу ышІыгъэм диштэу Адыгеим щыпсэурэ хъулъфыгъэм уголовнэ тазырэу тыралъхьагъэмкІэ сомэ мин 75-рэ къыпщыныжьын фэягъ.

Къолъхьэ тын-Іыхын бзэджэшІагьэ зэрихьагьэу ар агьэмысагь ыкІи мыщ фэдэ пшъэдэкІыжь рагьэхьыгь. Хъульфыгьэм тыралъхьэгъэ тазырыр а уахътэм къыпщынын зэримылъэкІырэм къыхэкІыкІэ, ащ игъэцэкІэн фызэкІахьагъ. Ау а унашъори ащ къыридзагъэп, ахъщэр игъом къытыжьыгъэп. Ащ къыхэкІыкІэ

тазырыр нэмыкІ пшъэдэкІыжькІэ зэблэхъугъэн фаеу хьыкум пристав-гъэцэк ак юм ылъытагъ, ашк ю судым зыфигъэзагъ. Хьыкумым а еплъыкіэм дыригъэштагъ ыкіи тазырым ычІыпІэ хъулъфыгъэр мэзи 8-рэ колонием дэсынэу унашъо ышІыгъ. 2016-рэ илъэсым гъэтхапэм и 10-м щегъэжьагъэу ащ кІуачІэ иІэ хъугъэ.

Афэразэх

Гъэстыныпхъэ шхъуантІэу агъэфедагъэм ыпкІэ игъом зымытыхэрэм адэжь газовикхэмрэ хьыкум приставхэмрэ макІох, газыр зыфыпаупкІыхэрэри къахэкІых.

ЧІыфэшхо зэіузгъакіэхэрэр пкіэр къытыщтыгьэп, чіыфэу зэарых мыщ фэдэу зыдэзекІохэрэр. ЦІыфхэм, организациехэм атель чіыфэхэр къызэкіэгъэкіожьыгъэнымкІэ хьыкум приставхэм Іофышхо ашІэ, ащкІэ гъэстыныпхъэ-энергетическэ компаниехэм яліыкіохэр къафэразэх.

ГущыІэм пае, илъэсэу тызыхэтым, гъэтхапэм и 25-м, хьыкум приставхэмрэ пшъэдэк ыжьэу ыхьырэмкІэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиІэ обществэу «Газпром межрегионгаз Мыекъуапэ» зыфиlорэм иабонентскэ къулыкъу итехническэ бригадэрэ зэгъусэхэу тикъэлэ шъхьаІэ щыпсэурэ хъулъфыгъэм дэжь кІуагъэх. Илъэси 2 хъугъэу мыщ газыІуигъэкІагъэр сомэ мин 53-м ехъугъ. Мы мэфэ дэдэм хъулъфыгъэм иунэ екІолІэрэ газыр паупкІыгъ. Гъэстыныпхъэ шхъуантІэм икъэтын егъэжьэжьыгъэным пае чІыфэу телъыр зэкІэ ащ къыпщыныгъ. Джащ фэдэу къулыкъушІэхэм агъэцэкІэгъэ ІофшІэным тефэгъэ ахъщэри къырагъэтыгъ.

Мыщ фэдэ чІыпІэ шъуимыфэным пае газыпкІэр, коммунальнэ фэlо-фашlэхэм ауасэ игъом шъутынхэ фае.

Хьыкум приставхэм яфедеральнэ къулыкъу и Гъэюрышіапіэу Адыгеим щы Іэм ипресс-къулыкъу

Блыпэм къызэ**І**уахы

Мэлыльфэгъум и 11-м кІэлэцІыкІухэм апае театрэм ифестиваль Мыекъуапэ щызэхащэщт. Ащ фэгъэхьыгъэ зэІукІэ Адыгэ Республикэм культурэмкІэ и Министерствэ щыкІуагь.

Адыгэ Республикэм и Къэ- Азэмат, Урыс драматическэ тералыгъо программэу 2014 — атрэу А. Пушкиным ыцІэ зыхьы-2018-рэ илъэсхэм культурэм рэм идиректорэу Николай Иванхэхъоныгъэхэр егъэшІыгъэнхэм фэгъэхьыгъэ зэхахьэр Адыгеим культурэмкІэ иминистрэу Къулэ Мыхьамэт зэрищагъ.

Я II-рэ шъолъыр фестивалым изэхэшэкІо куп изэхахьэ хэлэжьагъэх культурэмкІэ Министерствэм иотдел ипащэу Шэуджэн Бэлэ, Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахьимэ ыцІэкІэ щытым ихудожественнэ пащэу Шъхьэлэхъо Светланэ, Камернэ музыкальнэ театрэу Хьанэхъу Адамэ ыцІэкІэ щытым ихудожественнэ пащэу Сулейман Юныс, нысхъапэхэм ятеатрэу «Дышъэ къошыным» ихудожественнэ пащэу Нэгъой

ченкэр, республикэм и Къэралыгъо филармоние идиректор шъхьа І ЛІышэ Рустем, Адыгеим итеатрэхэм яІофышІэхэм я Союз итхьаматэу Зыхьэ Заурбый, нэмыкІхэри.

М. Къулэм зэрэхигъэунэфыкІыгъэу, шъолъыр зэхахьэр мэлылъфэгъум и 11-м сыхьатыр 10-м аублэщт. Іэнэ хъураер, «Мастер-класс» зыфиlорэр, фэшъхьафхэри зэхащэщтых, спектаклэхэр къагъэлъэгъощтых. КІэностејшестојша ахупел театральнэ Іофыгьохэр зэхахьэм къыщаІэтыщтых.

САХЬИДЭКЪО Нурбый.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр лъэшэу гухэк щыхъоу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Со-— Хасэм идепутатэу Мышхъожъ Наталье Михаил ыпхъум фэтхьаусыхэ янэ идунай зэрихъожьыгъэм фэшІ.

АДЫГЭ ХАСЭМ ИІОФЫГЪОХЭР

Тиреспубликэ иобщественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» ихэсашъхьэ изичэзыу зэхэсыгьо Мыекъуапэ щыкІуагъ. Адыгэ быракъым и Мафэ мэлыльфэгъу мазэм и 25-м зэрэхагъзунэфыкІыщтым, Кавказ заор заухыгъэр ильэси 152-рэ зэрэхьурэм афэгьэхьыгьэ Іофыгьохэм Адыгэ Хасэр зэрахэлэжьэщтым, нэмыкІхэм атегущыІагъэх.

ЗэгурыІоныгъэм шІушІагъэр къыкіэлъэкіо

Зэхахьэр къэбар гушІуагъохэмкІэ аублагь. Лъэпкъ орэдыІо ансамблэу «Ащэмэзым» фэшъхьафхэм ащыкІогъэ хэгъэгу ыкІи Дунэе фестивальхэм шіухьафтын шъхьаіэр, апэрэ чІыпІэр къащыдихыгъ. Купым ихудожественнэ пащэу Бастэ Асыет гъэхъагъэу ашІыгъэм, ямурадхэм къатегущы-

Республикэм имэфэкІхэм, Адыгэ Хасэр кІэщакІо зыфэхъурэ зэхахьэхэм «Ащэмэзыр» чанэу зэрахэлажьэрэм фэшІ Адыгэ Хасэм итхьаматэу Лымыщэкъо Рэмэзанэ творческэ купым фэгушІуагь, шІухьафтынхэр фишІыгьэх.

Адыгэ Хасэм иІофыгъохэр лъыгъэкІотэгъэнхэм яІахьышІу хэзышІыхьэхэрэ Бэгъушъэ Адамэ, Абыдэ Хьисэ, Къуижъ Къэплъанэ щытхъу тхылъхэр ара- гъэх.

тыжьыгъэх.

Зэфэхьысыжьхэр

Хэсашъхьэм изэ-ІукІэгъухэм азыфагу уахътэу кІуагъэм Іофшіагъэу яіэм Р. Ліымыщэкъор къытегущыІагъ. Адыгабзэм изэгъэшІэн, филармонием дэжь щагъэуцугъэ саугъэтым къыпэјулъ шъофыр хэбзэ шапхъэхэм адиштэу тилъэпкъ ишІэжь, инеущрэ мафэ япхыгъэу зэтегъэпсыхьэгъэным зэрэпылъхэм, ныбжьыкІэхэм пІуны-

гьэ Іофэу адызэрахьэрэм ягугьу къышІыгъ. Адыгэ Хасэм илІыкІохэр аужырэ мазэхэм ти Польшэм, Москва, Налщык, Лышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан, Премьер-министрэу КъумпІыл Муратэ, культурэмкІэ министрэу Къулэ Мыхьамэт заулэрэ alукlaгъэх.

> Республикэм лъэпкъ Іофхэмкіэ, Іэкіыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкьэгьухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет итхьаматэу Шъхьэлэхъо Аскэр Адыгэ Хасэм изэ-ІукІэхэм ахэлажьэ, Іофыгьохэм дэгьоу ащыгьуаз. Хабзэм икъулыкъушІэхэмрэ Адыгэ Хасэмрэ зэпхыныгъэу яІэр щыІэныгъэм къыпкъырэкІы. Республикэм рэхьатныгъэ илъынымкІэ, лъэпкъ общественнэ движениехэр зэгурыІохэзэ зэдэпсэунхэмкІэ мурад хэхыгъэхэр рахъухьа-

Гъогухэм ащызэутэкіых

Тигъогухэм ащызэутэкІырэ машинэхэм къапкъырыкІэу дунаим нэбгырабэ ехыжьы. Ныбжьыкі у ахэкіуадэрэр макіэп. Автомобиль спортымкІэ Адыгеим ифедерацие ипащэу Бэгъушъэ Адамэ зэнэкъокъухэр зэхещэх. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, ныбжьыкІэхэр гьогухэм тхьамык агъоу къатехъухьэхэрэм якІодылІэнхэр къызыхэкІырэр шапхъэхэр зэраукъохэрэр, зыфэмысакъыжьыхэу, «ехьыжьагьэхэу» автомобильхэмкІэ зэрэзечъэхэрэр ары.

А. Бэгъушъэр спорт зэнэкъокъухэм кІэщакІо афэхъущт, ныбжьыкІэхэр ыгъэгъозэщтых. Ор-орэу узыфэсакъыжьын зэрэфаем ехьылІэгъэ зэхахьэхэм кlалэхэр афигъэхьазырыщтых.

«Гъуазэр» къыдагъэкІыщт

Адыгэ Хасэм игъэзетэу «Гъуазэм» икъыдэгъэкІын рагъэжьэжьыщт. Мазэм зэ къыхаутызэ ашІыщт. Іофхэр зэрэлъыкІуатэхэрэм елъытыгъэу гъэзетыр цІыфхэм алъагъэІэсыным пылъыщтых. Лымыщэкъо Рэмэзанэ къызэрэхигъэщыгьэу, «Гъуазэм» лъэпкъ шэнхабзэхэр, адыгабзэм изэгъэшІэнрэ игъэфедэнрэ, нэмыкІ Іофыгьохэр игьэкІотыгьэу къы-Іэтыщтых.

Адыгэ быракъым и Маф

Мэлылъфэгъум и 25-м адыгэ быракъым и Мафэ хэбзэ шапхъэхэм адиштэу тиреспубликэ имызакъоу, тилъэпкъэгъухэр зыщыпсэурэ шъолъырхэм, хэгъэгухэм ащагъэмэфэкІыщт. Мыекъуапэ щыкІощт зэхахьэм районхэм къарыкІыхэрэр хэлэжьэщтых.

МэфэкІ концертэу республикэм ифилармоние щык ощтым ансамблэ цІэрыІоу «Налмэсыр» фэгъэзэгъэщт.

Къэлэ паркым къыщаублэнышъ, быракъхэр аІыгъхэу урам шъхьа І у Краснооктябрьскэм мэфэкІ зэхахьэм хэлажьэхэрэр къырыкІощтых. В. Лениным ыцІэ зыхьырэ пчэгум

щыуджыщтых, ащ ыуж филармонием чІэхьащтых.

Нэгъуцу Аслъан, Нэхэе Аслъан, фэшъхьафхэм къаlуагъ мэфэкІ концертыр къалэм ипчэгу щызэхащэ ашІоигъоу. Ау нэмык еплъык эхэри щы эх - филармонием концертыр щашІыныр къезыгъэкІухэрэр нахьыбэ мэхъух.

Автомобильхэр, шыухэр

Автомобильхэр зэхэтхэу, шыу 12-р апэ итэу Мыекъуапэ иурамэу Пролетарскэм е Пионерскэм къырыкІонхэу зэхэщакІомэ ащыщэу А. Бэгъушъэм къыІуагъ, ащ дезыгъэштагъэр нахьыб.

— Адыгэ шъуашэр тщыгъэу, быракъыр дгъэбыбатэзэ тиурам шъхьа!э тыкъырык!омэ, къытэплъырэ цІыфхэм ашІогъэшІэгъоныщт, ныбжьыкІэхэмкІэ щысэшlу хъущт, — къыlуагъ Тэу Аслъан.

Шъхьэлэхъо Аскэр зэрэхигъэунэфыкІыгъэу, быракъым и Мафэ Іоф дэзышІэрэ куп зэхащагь, зэхэсыгьохэр иlагьэх. Адыгэ быракъыр республикэм ис лъэпкъмэ зэдыряй, мэфэкІыр зэдагощыщт. Зэхахьэм урысхэр, къэндзалхэр, урымхэр, нэмыкІхэри хэлэжьэщтых.

ШІэжь мафэр

ЖъоныгъуакІэм и 21-м Кавказ заор заухыгъэр илъэси 152-рэ зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэ Іофыгъохэр республикэм щыкІощтых. Правительствэм изэхэщэкІо куп пшъэрылъ хэхыгъэхэр зыфишІыжьыгъэх

Зэхахьэр нахь дэгъоу зэхэщэгъэнымкІэ яеплъыкІэхэр къа-Іуагьэх Бырсыр Батырбый, ЦІыкІушъо Аслъан, СтІашъу Юрэ, Къэбэртэе Адамэ, Абыдэ Хьисэ, Кушъу Ибрахьимэ, Къэбэртэе Аскэр, Нэхэе Аслъан, НэпшІэкъуй Аминэ, Нэгъуцу Щамсудинэ, Ацумыжъ Юсыф, Хэкужъ Адамэ, нэмыкІхэм.

Тарихъыр нахь дэгъоу тшІэным, мамыр псэукІэр дгъэпытэным афэш шефь мынет рэр зэlукlэм къыщаlуагъ.

Зэхэсыгъом нэмык Іофыгьохэр къыщаІэтыгьэх, зытегущыІагьэхэм афэгьэхьыгьэ унашъохэр аштагъэх.

ЕМТІЫЛЪ Нурбый. Сурэтхэр зэlукlэм къыщытетхыгъэх.

Нэбгырэ 39-мэ псэупіэхэр

арагъэгъотыгъэх

Зянэ-зятэ зимыіэжьхэм ыкіи зышъхьащымытыжьхэм псэупіэхэр ягьэгьотыгьэнхэм фэгьэхьыгъэ программэр Адыгеим зэрифэшъуашэу щагъэцакіэ.

Фэтэри 153-рэ хъурэ унакІэу Мыекъуапэ щагъэпсыгъэм ыпшъэкІэ зигугъу къэтшІыгъэ купым хэхьэрэ ныбжьыкІэ 39рэ щыпсэүнхэү мы мафэхэм мэфэкІ шІыкІэм тетэу ІункІыбзэхэр ащаратыжьыгьэх. Шъугу къэдгъэкІыжьын, блэкІыгъэ илъэсым, тыгъэгъазэм Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан Іофтхьабзэм хэлажьи, Мыекъуапэ щыпсэухэу зянэ-зятэ зимы!эжьхэм

фэтэри 109-у афащэфыгъэм мэфэкі шіыкіэм тетэу чіагъэхьажьыгъагъэх.

2016-рэ илъэсым сомэ миллион 98-рэ фэдиз джыри агъэфедэнэу щыт, ащ щыщэу сомэ миллион 80-р — республикэ бюджетым, сомэ миллион 18-р федеральнэ гупчэм къытІупщыщтых. Ащ ишІуагъэкІэ, Адыгеим щыпсэурэ нэбгыри 112-мэ псэупІэхэр афащэфынхэ алъэкІыщт. А купым хахьэхэу Мые-

СЫЗЫЩЫМЫЩЫМ

къуапэ щыпсэурэ нэбгырэ 67-м щыщэу нэбгырэ 48-м мы илъэсым унэхэр арагъэгъотыщтых.

Мыекъуапэ имэр къызэрэхигъэщыгъэмкІэ, къалэдэсхэм анахь гумэкІыгьоу яІэхэм ащыщ псэупіэм изэгьэгьотын. Унакіэм

имызакъоу, ыпэкІэ ашІыгъэ унэхэм ялъэпІагъэ нахь хэмыльэу ахэр нахьыбэмэ ащэфынхэ алъэкІырэп. Арышъ, мылъэпІэ дэдэу бэу зэтет псэуалъэхэм ягъэпсын пылъыщт инвесторхэр къэгъотыгъэнхэ ыкlи ціыфхэм псэупіэхэр къызіэкіагъэхьанхэмкІэ процент нахь макІэ пылъэу банкым чІыфэ къаlахын алъэкІынэу банк структурэхэр мы Іофым къыхэгъэлэжьэгъэнхэ фае.

- УФ-м и Президентэу В. Путиным къыдигъэк Іыгъэ жъоныгъокІэ унашъохэм анахь шъхьа ву къахигъэщыгъэхэм ащыщ псэупІэхэм ягъэпсын. Арышъ, республикэм псэупіэхэр щызышіыхэ зышіоигьо инвесторхэм амал дэгъухэр ятыгъэнхэ фае, — къы-Іуагъ Мыекъопэ къэлэ администрацием ипащэу А. Наролиным.

КІАРЭ Фатим.

«Типшъэрылъхэм ягъэцэкІэн тыпылъ»

Тэхъутэмыкъое районымкіэ анахь хэхъоныгъэ зышіырэ къоджэ псэупіэхэм ащыщэу Козэт джырэблагъэ тыщыlагъ ыкlи чlыпіэ коим иадминистрацие ипащэу Шэуджэн Сэфэр гущыіэгъу тыфэхъугъ. Іофыгъоу зэшіуахыхэрэм, пшъэрылъэу зыфагъэуцужьыхэрэм ащ тащигъэгъозагъ.

 ТичІыпІэ кой къуаджэу Козэт закъу хахьэрэр. Къыхэзгъэщымэ сшюигъу мы аужырэ илъэсхэм тикъуаджэ щыпсэухэрэм япчъагъэ зэхапшІэу зэрэхэхьуагьэр. Непэрэ мафэм ехъулІэу нэбгырэ минищым кІахьэу щэпсэу. Краснодар тызэрэпэблагъэм къыхэкlыкlэ, щыпсэунэу бэ къэкІожьырэр, чІыгухэр ахэм ащэфых, унэхэр ашІых. Илъэс заулэкІэ тичІыпІэ кой зэхъокІыгъэ, нахь дахэ хъущт, — еІо Сэфэр.

Пшъэрылъэу зыфагъэуцужьыхэрэм атетэу Іоф зэрашІэрэр, къуаджэм изэтегъэпсыхьан, культурэм, спортым язегъэушъомбгъун зэрэпылъхэр пащэм къыхигъэщыгъ. Зэхэсыгъохэр ренэу ашіых, ціыфхэм заlуагъакlэ, ягумэкlыгъохэр къарагъаlох, амалэу щыІэмкІэ ІэпыІэгъу афэхъух.

Къуаджэм Іофшіэпіэ чіыпіэ икъоу зэрэдэмытым къыхэкІыкІэ, гъунэгъу псэупІэхэм, анахьэу Краснодар, кІохэзэ Іоф ашІэ.

— ТиныбжьыкІэхэр гъогум темытхэу, спортым пыщагъэхэу хъунхэм фэшІ Іофыгъо гъэнэфагъэхэр зэшІотэхых. хэм гъэхъагъэхэр ашІых, районым щызэхащэрэ зэнэкъокъухэм ренэу ахэлажьэх. Гурыт еджапіэхэм ачіэсхэм анэмыкіэу нахьыжъы охэми футбол еш 1эныр якІас. Ащ нэмыкІэу, анахь ціыкіухэм апае кіэлэціыкіу площадкэхэр дгъэпсыгъэх. Культурэм ылъэныкъокІэ сэнаущыгъэ зыхэлъхэри бэу тиІэх. КъэшъокІо куп культурэм и Унэ щызэхащагьэу адыгэ къэшъо дахэхэр къашІых. Ахэм ащыгъыщт шъуашэхэмкІэ тадэ-ІэпыІэ, — къеІуатэ тигущыІэгъу.

Къуаджэм кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэ зэрэдэмытыгъэм къиныгъохэр къызыдихьыщтыгъэх. 2013-рэ илъэсым гурыт еджапІэу дэтым къыпаути зы куп зычІэфэн кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэ зэтырагьэпсыхьэгьагь, ау ари имыкъу зэхъум, блэкІыгъэ илъэсым джыри зы куп къызэІуахыгъ. Непэрэ мафэм ехъулІзу кІзлэцІыкІу 80-м ехъу ащ макІо.

ПсэупІэ-коммунальнэ хъызмэтым ылъэныкъокІэ гумэкІыгъохэр дэгъэзыжьыгъэнхэм чІыпіэ коим иадминистрацие ипащэ ыуж ит. Козэт игъогу-Спортплощадкэхэр тиlэх. Спор- хэр зэкlэ зэрифэшъуашэу чэтым ылъэныкъокІэ ныбжьыкІэ- щырэ къэнэфых. Бюджет ахъ-

щэр зэримыкъурэм къыхэкІыкІэ къиныгъохэр щыІэхэми, хэкІыпІэхэр къегьотых. Гъогухэм язэтегъэпсыхьажьын ишъыпкъэу ыуж ит, бэмышІэу гъогуищымэ асфальт атырилъхьагъ. Къуаджэм щыпсэухэрэм япчъагьэ зэрэхахъорэм, псыр зыгьэфедэхэрэр нахьыбэ зэрэхъугъэм къахэкІыкІэ ар афикъурэп. Ау ащ изэшІохын ІэшІэхэу щытэп.

КІ ухым псэупІэм икъэбзэныгъэ ынаІэ зэрэтетыр Шэуджэн Сэфэр къыхигъэщыгъ.

 ТипсэупІэ исанитарнэ зытет шапхъэхэм адиштэн зэрэфаер дэгъоу къыдгурэю. Мэлылъфэгъур къэбзэныгъэм имазэу зэрагъэнэфагъэм диштэу ІофшІэнхэр къуаджэм щэкІох, урамхэм ямызакъоу, тыдэкІи щыІэ хэкІыр угъоигъэныр ыкІи дэщыгъэныр пшъэрылъ шъхьа эхэм зэу ащыщ. Ар гъэцэкІагъэ зэрэхъурэм тынаlэ тет. Ау сыд фэдиз loф ребгьэк ок ыгь жы цыфхэм япшъэрылъ къагурыІон фае Нэбгырэ пэпчъ зэхишІэн фае, хэкІыр о узыщыфэе чІыпІэм щиптэкъу зэрэмыхъущтыр. Козэт санитарнэ шапхъэхэм адиштэным, тичІыопс идэхагъэ къызэтедгъэнэным тынаІэ лъэшэу тет, — elo ащ.

Козэт чІыпІэ коим хэхъоныгъэхэр зэришІыхэрэр нэрылъэгъу тфэхъугъ. ЫпэкІи нахьышІум ылъэныкъокІэ лъыкІотэ-

ПІАТІЫКЪО Анет.

ГЪЭЗЕТЕДЖЭХЭМ КЪАТХЫХЭРЭР

Арэущтэу зыкІыщытыр сызыщымыщым сыщапІугьэшъ, сызыщыщым сыщашІэрэпышъ ары. Сэщ фэдэ бэдэдэ Хэгъэгу зэошхоу щы агъэм ритэкъухьагъ, ибэ ышІыгъ. Сятэ хьатыгъужъыкъое Кобэщэчмэ ащыщыгъ, сянэ еджэркъое Дзыбэмэ япхъугъ. Сянэ апэрэ адыгэ пшъэшъэжъыехэу Краснодар щеджагъэхэм ахэтыгъ. Ахэр Хьахъуратэм ригъэджэгъагъэх. Еджэныр къызеухым, Мыекъуапэ къагъэкІожьыгъ, апэдэдэ типографием Іоф щызышІагьэхэм ащыщыгь. Тхылъхэр, гъэзетхэр къыхаутыщтыгъэх. Сятэ дзэ къулыкъум къикІыжьыгъэу Мыекъуапэ сянэ щыІу-

Сятэшхэр зэшыбэ хъущтыгьэх, нэмыц зауи, фин зауи ахэкІуадэхи, сятэ зэкІэми анахьыкІэти, ышыпхъу нахьыжъ къыфани, ащ ыпіужьыгь, ятэ-янэхэр кулакхэу alyu, революцием илъэхъанэ

Сянэ ышІэщтыгьэп сятэ байхэм къахэкІыгьэу зэрэщытыгъэр, партием къыхафын, джащ фэдэу ІофшІэным къыІуагъэкІын алъэкІыщтыгъэ. Шъхьэгъусэ зызэфэхъугъэхэр мэзищ нахь мыхъугъэу заор къежьи, сятэ заом ащагъ. Новороссийскэ дэжькіэ «Чіыгу залэкіэ» зэджэгьэхэ чІыпІэм ащэгьагь, «Черкес полкым» хэфэгъагъ. Ліыхъужъэу заозэ къауіагъ, ыко къызэпаути, Геленджик сымэджэщым чІэльэу сянэ письмэ къыфетхы. Сянэ макіошъ, мэшіокукіэ къещэжьы. Еджэркъое яунэкъощхэм якІолІэжьхэшъ, ащ щеІазэхэу елъы. НахьышІу зэхъум, ышыпхъу зэригъэлъэгъунэу Пщыжъхьаблэ кІонэу зигъэхьазырыгъ. Сянэ елъэlугъ, «Хьатыгъужъыкъуае умыкlу, укъашlэжьы хъущтэп, ухъужьмэ ор-орэу заом бгъэзэжьыщт» риlуагъ. Ау къемыдэlоу кІуагъэ, ышыпхъу зэригъэлъэгъуи Хьатыгъужъыкъуае къекІолІэжьыгъ иІахьылхэм ахэхьанэу. «Кулакым ыкъо шыоу къекlухьэшъ къуаджэм дэт» аlуи къэбар агъэlугъ. Милиционерхэр къэсхи, ыкоу мыхъужьыгъэм щыныр къикІызэ дащыжьыгь, къыгъэзэжьыгьэп. Сэ ащыгьум мэзищ хъугъэу сянэ ышъо сыхэлъыгъ. 1943-рэ илъэсым шышъхьэІум и 5-м, сятэ ищыгъынІухыжь мафэ, сыкъэхъугъ. Сызыщыщыр, сыкъызыхэкІыгъэр аримыгъэшІэным фэшІ сятэжъ ыцІэр Ибрахьимэу сянэ къысиІуагъ, сэри Хьатыгъужъыкъуае сигъэкІуагъэп, саригъэшlагъэп. «Укъызхэкlыгъэр зашlэкlэ, пионерми комсомолми уахагъэхьащтэп, сэри партием сыкъыхафыщт» ыІощтыгь. Симетрикэ зэблихъугь, сятэ Кобэщэч Индрыс Ибрахьимэ ыкъокІэ итхагьэу къыдихыжьыгъ.

1955-рэ илъэсым ыпкІэ хэмылъэу тыкІонэу къытфагъэхьи, Геленджик, сятэ зыдэлъ къэм, тагъэкІогъагъ. Сятэ бэрэ сыльыхъугь, ШІэжь тхыльмэ ахэзгьотагъэп, гъэзетэу «Адыгэ макъэми» сытхэгъагъ, ау ащ фэдэу къыхаутыгъэхэм къахэкІыгъэп, ятацІэу сы-

зэрэльыхъущтыгъэр тэрэзыгъэпти. Скъохэри, сипхъорэлъфхэри зэлъыхъохэми къафэгъотыгъэп. Къагъотыгъэр Кобэщэч Индрыс Тахьир ыкъоу къычажныгъ. Сятэ зыщымы!эжьыр бэш!агъэу, документхэу къагъэнагъэхэм сэ симетрикэжъэу ахэлъым сызеплъым, сятэ Кобэщэч Индрыс Тахьир ыкъоу итхагьэу къэнэфагъ. Ар къысфэгумэкІыщтыгъэхэм аушъэфыгъ, изэ-

рар къысэкІынэу енэгуещтыгъэхэти. «Тыдэ ущыща?» aloy къызысэупчіхэкіэ, Еджэркъуаеу сэіо. Сэ джы Гъобэкъуае сыщэпсэу, сыщыщ, илъэс 52-рэ хъугъэу унагъо сис, пхъуитф, къорэлъфи 10, пхъорэлъфмэ япхъорэлъфыжьхэу тly culax, зэкіэ ахэр сиіэпыіэгьушіух. Сисабыймэ сафэраз, сятэ къагъотыжьыгъ, къырыкІуагъэм икъэбар къысфахьыгъ.

Еджэркъуаемэ РимэкІэ сашІэ, сянэ джары къызэрэсаджэщтыгъэр.

ГЪУКІЭЛІ Асыет.

Іофшіэным иветеран, народнэ гъэсэныгъэм иотличник.

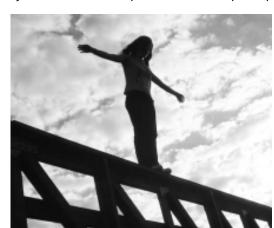
🔷 ХЭТИ ЗЫГЪЭГУМЭКІЫН ФЭЕ ІОФЫГЪУ

ЗызыукІыжьыхэрэм

япчьагъэ хэхъуагъ

Урысыем социальнэ-экономическэу изытет зыфэдэм фэгъэхьыгъэ докладэу къэралыгъо статистикэмкІэ федеральнэ къулыкъум къышІыгъэм къызэрэщиюрэмкіэ, 2015-рэ илъэсыр пштэмэ, гьогухэм къатехъухьэгьэ хъугьэ-шіагьэхэм ахэкіодагъэхэм нахьи, зызыукІыжьыгъэхэм япчъагъэ нахьыб. Росстатым къызэритырэмкіэ, блэкіыгъэ илъэсым ищылэ мазэ къыщегъэжьагъэу чъэпыогъум нэс Урысыем щыпсэурэ нэбгырэ мин 21,3-мэ заукіыжьыгъ. Ащ егъэпшагъэмэ, гьогухэм къатехъухьэгъэ авариехэм ахэкІодагьэхэм япчъа**гъэ мин 20-м ехъу.** 2014-рэ илъэсым гъогу хъугъэ-шlагъэхэм нэбгырэ мин 23,9-рэ ахэкІодагь, зызыукІыжьыгъэхэм япчъагъэ мин 22,9-м кІахьэщтыгьэ. Узым емыпхыгьэу зидунай зыхъожьыгъэр нэбгырэ мини 137,1-рэ мэхъу, ахэм ащыщэу зыІэ зытезыщэежьыгъэхэм япчъагъэ нахьыб.

ЗэкІэмэ анахь гухэкІыр, гумэкІыгьо шъхьаІэр зыныбжь

имыкъугъэ Іэтахъоу зызыукІыжьыгъэхэм е ащ фэдэ гухэлъ зиІагьэхэм япчъагьэ илъэс къэс зэрэхахъорэр ары. Сабыим, Іэтахьом психическэу изытет зыфэдэр псынкізу гъзунэфыгьэным, тхьамык агьо къэмыхъузэ ащ ІэпыІэгъу узэрэфэхъун плъэкІыщт памяткэ УФ-м и Следственнэ комитет къыдигъэк ыгъ, ащ изэхэгъэуцон психиатрэхэри

къыхэлэжьагъэх. ЧІыпІэ къин ифэгъэ сабыим узэрэдэзекІощт, узэрэдэгушы тше шык мэхьанэшхо иІ. Нахьыжъхэр ахэм атекуохэу бэрэ къыхэкІы, ар адрэхэм агу раубытэ. ГущыІэм пае, мы мафэхэм къалэу Москва щыпсэурэ Іэтахъом зиукІыжьыгъ. Ащ лъапсэу фэхъу-

гъэр янэ-ятэхэм сотовэ телефоныр зэрэlахыгьэр ыкlи компьютерыр зэрэфыпаупкІыгъэр ары. Мы хъугъэ-шІагъэм епхыгъэу следственнэ къулыкъухэм уголовнэ Іоф къызэІуахыгъ. Уегупшысэмэ, мыщ фэдэ екіоліакІэм зи мыхъун хэмылъым фэд. Ныты пчъагъэхэм мыщ фэдэ піуныгъэ шіыкІэр къызфагъэфедэ, урокхэр зымышІыжьыгьэхэ е тэ-

рэзэу мызекІохэрэ якІалэхэр агъасэхэу alозэ, мобильнэ телефонхэр alaxых, компьюте-

> рыр, Интернетыр агъэфедэн фимытхэу унашъо афашІы е ахъщэу аратырэм къыщагъакІэ. ЫпэкІэ къызэрэсІуагьэу, ащ зи дэй хэлъэп, ау кІэлэцІыкІум ипсихикэ мыпытэмэ, еІн мыажед шым зытырищэежьын зэрилъэкІыщтыр нахьыжъхэм зыщагъэгъупшэ хъущтэп. Ащ дакІоу, непэ щыІэ ны-тыхэм янахьыбэр ІофшІэным дехьыхых,

яунагъо зэраІыгъыщт ахъщэр къагъэхъэным пылъых. А уахътэм ясабыйхэр ащэгъупшэх, анаІэ атемытэу ахэр ежь-ежьырэу къэхъух. Мыщ дэжьым зыныбжь имыкъугъэм упчІэжьэгъу къыфэхъун ыгъотырэп. Шъыпкъэ, непэрэ щы ак Іэм нытыхэм къинышхо алъэгъу, Іофшіапіэ уіумытэу, лэжьапкіэ къэмыхьэу упсэун плъэкІыщтэп. Ау, сыд фэдэу щытми, уисабый унаІэ тебгъэтын, ащ игумэкІыгъохэм защыбгъэгъозэн фае. ЕтІанэ. «аІ-анасын» оІожьыкіэ пкіэ иіэжьыщтэп.

БлэкІыгъэ лІэшІэгъум ия 90-рэ илъэсхэм зыныбжь имыкъугъэхэу зы!э зытезыщэежьыгъэхэм япроцент пчъагъэ

Урысыем фэди 2-кІэ нахьыбэ щыхъугъ. Психиатриемрэ наркологиемрэкІэ федеральнэ медицинэ ушэтын гупчэу Сербскэм ыцІэ зыхьырэм испециалистхэм зэралъытэрэмкІэ, илъэси 10 — 14 зыныбжь Іэтахъохэр арых анахьэу унаІэ зытебгъэтын фаехэр, мыхэр арых нахьыбэу зыІэ зытезыщэежьхэрэр. Псауныгъэр къэухъумэгъэнымкіэ Дунэе организацием блэкІыгъэ илъэсым зэфэхьысыжьэу ышІыгьэмкіэ, илъэс къэс дунаим нэбгырэ мин 800-м ехъумэ alэ зэрэзытыращэежьыгъэм къыхэкіэу ядунай ахъожьыгъ. Зэрэдунаеу пштэмэ, зызыукіыжьыхэрэм япчъагъэкІэ Урысыем я 14-рэ чыпіэр ыіыгъ. Зэфэхьысыжьхэм къызэрагъэлъагъорэмкіэ, зыіэ зытезыщэежьыгъэхэм ыкІи ащ фэдэ мурад зиІагьэхэм нахьыбэрэмкІэ лъапсэ афэхъурэр шъэожъыемрэ пшъэшъэжъыемрэ зызэфэгубжыхэкІэ ынаІэ къызтырыригъэдзэным е ны-тыхэм зэрафэгубжыгъэм къызэрахэкІырэр ары. Бэрэ мэхъу зыныбжь имыкъугъэхэм ятеплъэ

агу римыхьыжьэу. Арышъ, мыщ дэжьым нахьыжъхэм сакъыныгъэшхо къызхагъэфэн, зыныбжь имыкъугъэм изекІуакІэ, игущы акіэ анаіэ тырагьэтын фае. Мыщ дэжьым психологхэми зафэбгъазэмэ ишІогъэшхо къэкІощт. ЗыІэ зытезыщэежьын мурад зи-Іэхэр игъом къыхэб-

гъэщыхэмэ ыкІи ахэм ящыкІэгъэ ІэпыІэгъур ябгъэгъотымэ, япсихикэ зэтебгьэуцожьын плъэкІыщт. Ар гъэцэкІэгъэным пае ны-тыхэм, гъэсэныгъэм иучреждениехэм, врачхэм яю зэхэлъэу Іоф зэдашІэн фае. Анахьэу ана!э зытырагъэтын фаер гъот макІэм е щыІэныгъэм чІыпІэ къин ригъэуцогъэ унагъохэм арыс сабыйхэр арых.

Мы аужырэ илъэсхэм зыlэ зытезыщэежьырэ Іэтахъохэм япчъагъэ Адыгеими щыхэхъуагъ. 2015-рэ илъэсым ащ фэдэ хъугъэ-шІэгьэ 15 къыхагъэщыгъ, нэбгыри 4-мэ ядунай ахъожьыгь. АР-м псауныгьэр къэухъумэгъэнымкІэ иминистрэу Мэрэтыкъо Рустем къызэријуагъэмкіэ, 2016-рэ илъэсым иапэрэ мэзитіу зызыукіыжыын мурад зиlагъэхэм япчъагъэ процент 50-кІэ нахьыбэ хъугъэ, нэбгырэ 15-мэ заукіыжьыгъ, 2015-рэ илъэсым мыщ фэдэ иуахътэ егъэпшагъэмэ, ар хъу**гьэ-шіэгьи 5-кіэ нахьыб.** Адыгэ республикэ клиническэ психоневрологическэ диспансерым иврач шъхьаІэ игуадзэу С. Бэгъушъэм къызэрэхигъэщыгъэмкІэ, илъэс 17-м нэс зыныбжь Іэтахьоу зыІэ зытезыщэежьыгьэхэм япчъагьэ нахьыбэ хъугъэ. Джащ фэдэу илъэс 60-м къехъугъэхэми нахьыбэрэ аІэ зытыращэежьэу агъэунэфыгъ. БлэкІыгъэ илъэсым республикэм щыпсэурэ сабыи 3-мэ заукІыжьыгъ, 2014-рэ илъэсым а пчъагъэр 2 хъущтыгъэ. 2016рэ илъэсыр къызихьагъэм къыщегъэжьагъэу мыщ фэдэ хъугъэ-шІэгъи 2 агъэунэфыгъах. Специалистхэм зэральытэрэмкІэ, гъэтхапэм и 28-м тикъэлэ шъхьа!э пхырык!ырэ мэш!оку гъогум къыщыхъугъэ тхьамы-

кlагъоу я 9-рэ классым ис кІэлэеджакІор зыхэкІодагъэр суицидын ылъэкІыщт.

Мы гумэкІыгьор дэгьэзыжьыгъэным мэхьанэшхо зэриІэм щэч хэлъэп. ЩыІэхэба къэралыгъохэр, гущыІэм пае, Египет фэдэхэу, зызыукІыжьыхэрэм япчъагъэ зыщымакІэхэр. Ахэм Урысыем щысэ атырихын фае. Мы аужырэ уахътэм зызыукІыжьыхэрэм япчъагьэ хэпшыкізу нахыбэ хъугьэ. ЫпшъэкІэ зигугъу къэтшІыгъэ ушъхьагъухэм къахэхъуагъ банкхэм чыфэ къаlызыхыгъэхэv зымыпщыныжышъухэрэр, ІофшІапІэр чІэзынагьэхэр. Банкхэм ащ фэдэ цыфхэр зэхашІыкіынхэм. чіыпіэ къинэу зэрыфагьэхэм ращынхэм ычІыпІэкІэ, коллекторхэр афагъакІох. Ахэм хэбзэгъэуцугъэу щыІэр къырамыдзэу, чэщи мафи ямыІэу чІыфэ зытелъым телефонкІэ фытеох, иунэ Іохьэх, агъэщынэ. Ащ фэдэ зекіуакіэм кіэух дэй фэхъугъэу мызэу, мытюу федеральнэ СМИ-хэм къатыгъ. Ау гьэшІэгьоныр, ахэр зыми къыгъэуцухэрэп, яфедэ нэмыкІ зыми егупшысэхэрэп. Тхьамык агъоу къэхъугъэхэм ауж къэралыгъом ипащэхэм, депутатхэм мы Іофыгъом анаіэ тырадзагъ, ащ шІуагъэ къытынэу тыщэгугъы. Непэрэ щы-ІэкІэ мыпсынкІэм цІыфхэр къиныгъуабэмэ яуаліэх, хэкіыпіэ зымыгьотыхэрэм alэ зытыращэежьэу къыхэкІы. Ащ фэдэ хъугъэ-шІагъэхэмэ япчъагъэ нахь макІэ шІыгъэным, тицІыфхэр къэухъумэгъэнхэм мэхьанэшхо иІ. Анахьэу зыныбжь имыкъугъэхэм, сабыйхэм тынаІэ атетын, зэхэтшІыкІынхэ фае.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

ЦІЫФЫР ЫКІИ ДУНЭЕГУРЫІУАКІЭР =

Шіэныгъэ лые хъурэп

Ныбжьыр пэрыохъоп

ЩыІэныгъэм, уфай-уфэмыеми, уепІу ыкіи шіыкіэ уегьашіэ. Угукіэ пшіоигьо къодыемэ, къыбдэмыхъуни, зэшІомыхыни щыІэп. Ащ ищыс мы къэсІощтыри.

ІэкІыб къэрал тхакІоу Даниэль Дефо илъэс 60 хъугьэу «Робинзон Крузо» зыфиlорэ произведениер ытхыгъ. Мы дэдэр ыныбжьыгь Павел Бажовым «Малахитовая шкатулка» зыфиюрэр зетхым.

Михаил Кутузовыр илъэс 67-рэ ыныбжьэу 1812-рэ илъэсым Хэгьэгу зэошхом урысыдзэм ипащэу хэтыгъ. Ащ нахь гъэшІэгьоныр джыри И. Гете илъэс 81-рэ хъугъэу «Фауст» зэритхыгъэр ары. БгъэшІагьо икъурэр сэнаущыгъэ, акъыл-Іушыгьэ, шІэныгьэ зиІэ пэпчъ сыдигьоми ар къыхэкІыжьын зэрэфаер ары. Іофыр зыщыбгъэцэкІэгъэ ныбжьыр арэп мэхьанэ зиlэр, пшlагъэм ишъоу ыкlи купкlэу иlэр, идэгъугъ зэкlэ зыфэкlожьырэр. «Шlэныгъэ лые хъурэп» джары зыкlalуагъэр.

Адыгабзэм фэгъэхьыгъэу

Тэ, адыгэхэм, адыгабзэр тиныдэлъфыбз. Ным къытІуилъхьэгьэ бзэм ціи. шъхьи хэти фэтымышІэу, ар дэгъоу тшІэныр епэсыгь. Ау тэр шъыпкъэхэм тиадыгабзэ тытещыныхьэу, умышІэмэ, кондэ пырыпыцу мэз Іужъум фэдэу, зытэгъэпсы. Зыфэдгъэзэнышъ, тыгу техьэу ыкІи тырыгушхоу зэдгъэшІэным ушъхьагъу мин фэтэшІы. Хэта зилажьэр? Тэр дэдэхэр ары! ЗышІоигьом ар ишэнэп, фэмыем сыдигъуи телъхьапіишъэ иіэщт.

Адыгабзэр зилъапІэм ини, цІыкІуи, Іофи, гушыІи къыпымыкІэу зэрегьашІэ. Ныдэлъфыбзэр — ным ыбзэ Іэшly, ихабз, ибзыпхъ, гушъхьэкІэн лъапІ. АдыкІэ къанэрэ щыІэмэ, мыхъурэр зэкІэ армэугьэм фэкІожьы. Къэбгьэлэнлащэрэр пхыжьыгъуае мэхъуба.

Бзэр убгынэныр псынкіэ, ау укіэгьожьымэ, шыпыжьыгьошІу хъущтэп. «Іэнтэгъур благъэ, ау уецэкъэжьын плъэнэуи, плъэгъунэуи макіэп щыіэр. Анахь мыхэм яджэнхэм пае. Джары ліыгъэр гухэкі хъурэр непэрэ мафэм адыгаозэм изэгъэшІэн тещыныхьэхэу, теукІытыхьэхэу нахьыбэр — унагъуи, еджапІи, къэралыгъуи, еджакІохэри — зэрэхъугъэр ары. Ащ фэдэ еплъыкіэ-дэзекіуакіэр бзэзэгъэшІэным хэзагъэрэп, бзэр пшІэным ищыкlагъэр уишъыпкъэ хэлъэу зыфэбгъэзэныр ары.

ІэкІыб къэралхэм арысынхэ фаехэу хъугъэ адыгэхэр, сыд ишІыкІэми, бзэр — адыгабзэр зэрэчlамынэщтыр ары анахьэу зыпыльыгьэхэр. Бзэр зыпІэкІэзырэм ухэта? УбзэмыІу, утхьамыкІ, унасыпынчъ. ЖэрыІо жабзэр яІзубытыпізу, зым адрэм ышізрэр риіотэжьызэ, охътэ къинэу къякІугьэм емылъытыгьэу, ар зэралъэкІэу аухъумагь. Ащ ыужыІоу, къэралыгъо пчъэ гъэпытагъэхэр нахь къызызэІуаххэм, хэкужъым икІырэ адыгэ тхыбзэр, адыгэ гьэзет е журнал зырыз хэутыгьэхэр, художественнэ тхыльхэр alэкlaхьэхэ хъугьэх. Ныбжьи амыльэгъугъэу, амыгъэфедэгъэ урыс хьарыфы-

кІырэп. Адыгабзэм фэгъэзагъэу къэпІо- лъэр, сыд ишІыкІэми, зэрагъэшІагъэ ащкІэ ыкІи цІыфыгъэр! О пшъхьэ уфэмыгумэ кІыжьымэ, къыпфэгумэкІын гори зэрэщымыІэр ахэм къагурыІогьагь ащ дэжьым.

АдыгабзэкІэ еджэхэ зэхъум ахэкІыгъэп, къахэхъуагъ нахь. Яадыгабзи нахь къытІупщыгь, ядунэегурыІуакІи нахь зиузэнкІыгъ. ЦІыфыр ышъхьэкІэ, илъэпкъкІэ ифедэ ышІэу пІугьэным джары мэхьанэ къезытырэр, уаси зыкІиІэр. Арымэ, орорэу умышахэу узэгоожьыни ылъэкlыщт. Акъыл зиІэ горэми ыбзэ иІум-пэмэп, сыд ишІыкІэми, ар Іэтыгъэу зэрихьащт, фэлъэкІырэмкІи къогъанэ ышІыщтэп.

Джащ пае хэти тызэжъугъэупчІыжь: «Сиадыгабзэ икъоу сэгъэфеда, къабзэу сырэгущыlа ыкlи сыда сэ сшъхьэкlэ бзэм сишІуагъэ езгъэкІын зэрыслъэкІыщтыр?» Адыгэ нэбгырэ пэпчъ ренэу бээ гупшысэр, ащкІэ Іофыгъохэр ищыІэныгъэ хэтхэ зыхъукІэ, адыгабзэри лъыкІотэщт. Уздэулэоу, пшІоІофэу Іоф зыдапшІэрэм хэмыхъон ылъэкІыштэп.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ПІЭЛЪЭ КІЭКІ ЗИІЭ ПРОГРАММЭМ ТЕТЭУ

МыекъуапэкІэ унэ 25-рэ

Фэтэрыбэу зэхэт унэхэр гъэкіэжьыгъэнхэмкіэ республикэ фондым идиректорэу Пщыгъонэ Руслъан джырэблагъэ тызыlокіэм джыри зэ тыгу къызэригъэкіыжьыгъэмкіэ, піэлъэ кіэкі зиіэ программэм тегъэпсыкІыгъэу мы илъэсым фэтэрыбэу зэхэт унэ 54-рэ Адыгеим щагъэкіэжьыщт. Зэкіэмкіи ащ сомэ миллион 70-м ехъу пэlухьащт. А lофшlэным зэкlэ муниципальнэ гъэпсыкlэ зиlэ районхэр ыкІи къалэхэр хэлажьэх. Пстэуми анахьыбэу зыщагъэкіэжьыщтыр республикэм икъэлэ шъхьаіэу Мыекъуап. Ащ иунэ фонд щыщэу спискэм хагъэуцуагъэр 25-рэ мэхъу.

Мы лъэхъаным Іофхэм язытет

Руслъан къызэрэтиІуагъэмкІэ, унэхэм -егие мехнешфо еспихпе ниажегиета лъыкІуакІэу яІэм тегъэпсыкІыгъэу проект-сметэ тхылъхэр арагъэгъэхьазырыгъэх, псэолъэшІ организациехэу унэхэр зыгъэцэк і эжьыщтхэр къыхэхыгъэнхэм ехьылІэгъэ зэнэкъокъухэр элекеннод шыкіэм тетэу муниципальнэ образованиехэм янахьыбэмэ ащызэхащагьэх, ІофшІэнхэр зыщырагьэжьагьэхэри ахэтых. ГущыІэм пае, муниципальнэ гъэпсыкІэ зиІэ «Мыекъопэ районым» гъэкlэжьын lофшlэнхэр зыщырагъэжьэгъэ объектхэр иІэх. Джащ фэдэу адрэ унэ пстэухэмкІи подряд организациехэр агъэнэфэщтых, ахэм апэlyхьащт ахъщэу агъэнэфагъэм ипроцент 30 пэшІорыгъэшъэу афатІупщызэ псэолъапхъэхэр къарагъэщэфыщтых ыкІи имедыт ажеда мехемы мустефинем ІофшІэнхэр щырагъэжьэщтых.

Тынхэмрэ фэгъэкІотэныгъэхэмрэ

Федеральнэ законым зэригъэнафэрэм тегъэпсыкІыгъэу, фэтэрыбэу зэхэт унэхэм ябысымхэм фэтэрым иинагъэ ыкІи тарифэу агъэнэфагъэм атегъэпсык ыгъэу мазэ къэс ахъщэ Фондым раты. А шІыкІэм цІыфхэр зэригъэтхьаусыхэхэрэр,

зэкІэми зэфэдэ амал зэрямыІэр къыдалъытэзэ, а ахъщэ тынымкІэ фэгъэкІотэныгъэ зиІэхэр зыгъэнэфэрэ нэмыкІ федеральнэ хэбзэгьэуцугьи Къэралыгьо Думэм ыштагъ. Ащ къыхиубытэхэрэр зыныбжь илъэс 70-м ыкІи 80-м нэсыгъэхэр ары. ЗэкІэми ныбжьыр зэхахыгъ, ау ащ игъусэжь нэмык шапхъэхэр икъу фэдизэу ашІэхэрэп ыкІи ащ къыхэкІэу къатефэрэ ахъщэ Іахь тыныр амытми хъущтэу къызыщагъэхъузэ, упчіэхэр яіэхэу Фондым бэкіае кІоу аублагъ. Руслъан тызыІукІэгъэгъэ мафэм ащ фэдэ упчІэ зиІэхэр къычІэхьагьэхэу тлъэгъугьэ. Ащ фэгьэхьыгъэу тызеупчіым тигущыіэгъу къызэриІуагъэмкІэ, компенсациехэм яхьылІэгъэ хэбзэгъэуцугъэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ыштагъ. Ащ зэригъэнафэрэмкІэ, компенсациехэм бюджет ахъщэу сомэ миллиони 10 фэдиз апэlухьанэу къалъытэ. Ар цІыфхэм зэрафызэкІагъэкіожьыщт шіыкіэри агъэнэфэнэу щыт. ТиреспубликэкІэ зыныбжь илъэс 70-рэ хъугъэхэр нэбгырэ мини 3,5-рэ ыкІи илъэс 80 хъугъэхэр нэбгырэ мини 2,5-рэ фэдиз мэхъух. Хэбзэгьэуцугъэм тегьэпсыкІыгъэу атын фаер амытми хъущтэу бэмэ къызыщагъэхъу. Ау ащи шэпхъэ гъэнэфагъэхэр пылъых. Руслъан къызэриlуагъэмкlэ, ахъщэр зэратыщтыгъэм фэдэу тапэкІи атыщт, ыужкІэ компенсациехэр афызэкІагьэкІожьыщтых. Ащи изакъоп. ЕтІани, республикэ шапхъэхэм атегъэпсык ыгъэу зыуасэ амытыщтыр нэбгырэ телъытэу квадратнэ метрэ 33-р ары ныІэп, ащ ехъурэм ыуасэ зэрэпсаоу атын фае. КІэкІэу къэпІон хъумэ, хэбзэгьэуцугьэуоспед итех мехестипы едефенеств мех нэІуасэ зафишІын фае. Ащ нэмыкІэу джыри зы Іофыгьо анаІэ тырадзэн фаеу тигущыІэгъу хигъэунэфыкІыгъ. ЦІыфхэр ыпэкІэ зычІэсыгъэхэ фэтэрхэр къэзыщэфыгьэхэм «тшlагьэп чlыфэ ттельми, бэмыші эу фэтэрыр къэтщэфыгь ныіэп» аlозэ, фэтэрыбэу зэхэт унэхэр гьэкІэжьыгъэнхэм тельытэгъэ тынымкІэ чІыфэхэр зэтезыгъаохэрэр къахэкІых. Арышъ, а шіыкіэм тетэу зычіэсыщтыр къэзыщэфыхэрэм апэрапшІэу зэхафын фае ыпэрэ бысымым чІыфэу телъыгьэхэр зыфэдэхэр. Унэ кодексым ия 158-рэ статья ия 3-рэ Іахь зэригьэнафэрэмкІэ, ыпэрэ бысымым коммунальнэ фэlо-фашІэхэмкІэ ыкІи нэмыкІхэмкіэ зэкіэ чіыфэу телъыгъэхэр а фэтэрыр къэзыщэфыгъэм ыпщыныжынхэ фаеу щыт.

СЭХЪУТЭ Нурбый.

Президентыр къафэгушІощт

ПенсиехэмкІэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыІэм иучет хэт пенсионер нэбгырэ 35-мэ яюбилей пае мэлылъфэгъум Урысые Федерацием и Президент къафэгушІощт. ЗэкІэ ахэр Хэгъэгу зэошхом иветераных. Юбилярхэм Президентыр къафэгушІоным льапсэ фэхъурэр ПенсиехэмкІэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыІэм ичІыпІэ къулыкъухэм яспециалистхэм зэпхыныгъэм иканалхэу ухъумэгъэ шыкіэ зиіэмкіэ мазэ къэс УФ-м

и Президент и Администрацие лъагъэ Іэсырэ къэбархэр ары. Республикэм щыпсэухэрэ нэбгырэ 32-мэ аныбжь илъэс 90-рэ ыкІи нэбгыри 3-мэ аныбжь илъэс 95-рэ зэрэхъугъэр мы мазэм хагъэунэфыкІыщт. КъэІуагъэмэ хъущт мэлылъфэгъум зиюбилей хэзыгъэунэфыкlыхэрэм ащыщхэу нэбгырэ 28-р зэрэбзылъфыгъэхэр. Мэлылъфэгъум зэкІэми анахьыбэу юбилярхэр зиІэхэр къалэу Мыекъуапэрэ (нэбгырэ 12) Кощхьэблэ районымрэ (нэбгыри 7).

ДэкІыгъо зэІукІэгъуих

ПенсиехэмкІэ фондым и ГъэІорышапізу Кощхьэблэ районым щыізм испециалистхэм гъэтхапэм районым имуниципальнэ псэупіэхэм якъулыкъушіэхэм дэкІыгъо зэІукІэгъуих адыряІагъ. ЗэІукІэгъухэм ятемэ шъхьаІэхэу щытыгъэх пенсие фитыныгъэхэр 2016-рэ илъэсым зэрэзэlукlэхэрэ, пенсиехэр къызэралъытэхэрэ ыкІи индексацие зэрашІыхэрэ шІыкІэхэр, ны (унэгьо) мылъкур, унэгъо мылъкум щыщ зэтыгъо ахъщэ тын зэраратырэ шІыкІэхэр, фе-

Лажьэ зимыІэхэм алъ

деральнэ социальнэ ахъщэ тын хэгъэхъожьыр ыкІи пенсионерыр зэрыпсэун ылъэкІыщт ахъщэ анахь макІэр зыфэдизыр.

Зэlукlэгъухэм ахэлэжьагъэхэм анахьэу анаІэ тырарагъэдзагъ пенсие фитыныгъэхэр зэlукlэхэ зыхъукlэ, страховой стажымрэ лэжьэпкІэ «къабзэмрэ» зыфэдизхэм мэхьанэ шъхьаІэ яІэу зэрэщытым. Ащ нэмыкІэу, муниципальнэ къулыкъушІэхэр щагъэгъозагъэх ПФР-м иэлектроннэ сервисэу «Страховать ашІыгъэм иунэе кабинет» зыфиюорам юф зэришерэ шыкым, ар бгъэфедэзэ пенсие балл пчъагъэу зэ-ІубгьэкІагьэр зэбгьэшІэн, пенсием укІоным фэшІ лъэІу тхылъ яптын зэрэплъэкІыщтым.

ЛЪЭХЪАНЫР ЫКІИ ЦІЫФЫР

Я XX-рэ ліэшіэгъур тарихъ хъугъэ-шіагъэхэмкіи социальнэ зэхъокІыныгъэхэмкІи бай дэдагъ. ИкІыгъэ лІэшІэгъум узытегущыІэн икъунэу къытфигъэнагъэр бэ. Ахэм зэпыу имыlэу куоу уарыгущыІэн, нэфэшъхьафынэкІэ уяплъын, осэ тэрэзи афэпшІын фаеуи мэхъу ыкІи джары зэрэщытын фаери. Хэти къыгурэю ар зэрэюф мыпсынкіэр, зы нэбгырэкіэ зэшІопхынэу зэрэщымытыр. Джащ фэдэ ІофхэмкІэ шІэныгьэ дэгъу зыіэкіэлъ ыкіи тарихъым изэхэфын къыфэхъугъ зыфаюхэрэм афэдэхэр зыхэт куп щыІэн фае. Ар зэбгъэујуным пае творческэ акъылышхо ищыкІагъ.

Лъэхъаным хэхъухьэрэ хъугъэ-шІэгъэшхохэр къэзыгъэлъагъохэрэр цІыфым иакъыл, ащ иеплъыкІ. Адыгэ тарихъ наукэм охътэ къиныбэ зэпичыгъэми, ащкІэ ежь нэпэ гъэнэфагъэ, ежь иушэтакІохэр иІэхэ хъугьэ. Ар къэзыушыхьатырэмэ ащыщ 1918-рэ илъэсым Іоныгъом Адыгеим ихъишъэкІэ тхьамыкІэгьошхоу щытыгьэ лъэхъаным тытегущыІэнэу амал зэрэти-

Темыр Кавказым щыпсэурэ цІыф лъэпкъхэм, адыгэхэри ахэм зэрахэтэу, яхъишъэ

нэмыкІынэкІэ уеплъын фаеу зэрэщытым уезыгъэубытырэ гупшысэхэр тиобществэ непэ изытет пшъхьэ къырегъахьэх. Урысыем инародхэм тарихъ зэпхыныгъэу яІэм икъэбарэу къаlуатэхэрэм икъоу зэшlомыхыгъэ Іофыгъоу къахэщырэр макІэп. Джащ къыхэкІэу, обшественнэ-политическэ еплъыкіэм тетэу укъекіоліэн хъумэ, Адыгеим граждан заор зэрэщыкІуагъэм икъэгъэлъэгьон мэхьанэшхо иІ.

Лъэхъанэу блэкІыгъэм ехьылІэгъэ еплъыкІзу иІз хъугъэхэм яягъэкІэ Темыр Кавказым изытет зыпкъ имытэу, цІыф лъэпкъхэр щызэщыхьэхэу къызышошыхэрэр щыюх, ащ дыкІыгъоу ар зэрэмытэрэзыр къыушыхьатэу ящыІэкІэпсэукіэкіэ зэтекіыныгъэ тіэкІухэр къыхэфэхэми, зэдиштэхэу, зэгурыІохэу народ пчъагъэ щызэдэпсэу.

БлэкІыгъэ уахътэм зыфигъэзэжьынышъ, гъогоу къыкІугьэм рыплъэжьыныр обществэм шэны фэхъугъэкІэ енэгуягъо. ЕтІани арэущтэу зыщыхъурэр мыпсынк агъоу дунаим Іофхэр

къызыщытэджырэ лъэхъаныр ары.

Темыр Кавказым ихъишъэ иушэтэкІуабэ непэ зыпыльыр упчІэ мыпсынкІэу къэтэджхэрэм яджэуап къэгъотыгъэныр ары.

Къуаджэу Кощхьаблэ щыпсэухэрэми гукъэкlыжь-гугъэузхэм зафагъэзэныр джары къы-

1918-рэ илъэсым адыгэхэмкІэ илъэс тхьамыкІэгьо дэдэм зызэрэфэдгъэзагъэм лъапсэ имы-Іэу щытэп ыкІи ар тэрэзэу тшІагъэ. Сыда пІомэ а лъэхъаным къоджэ 53-мэ къарыкІоштыр къэшІэгъуаеу щытыгъ. Къуаджэхэм ащыпсэурэ цІыфхэр зыфаукІыгъэхэр

акъылым къыубытырэп. Хэта ащкіэ пшъэдэкіыжь зыхьыщтыр?

Шыфым ыцІэ сыдигъуи тарихъым, хъугъэ-шlагъэхэм, бзэджэшІагьэхэу дунаим къыщыхъухэрэм япхыгъ. Арышъ, ипшъэдэкІыжьи ины.

Щысэу тІэкІэлъхэм къаІуатэ:

шъэкІэ Дзэ Плъыжьым и Таманскэ дивизие идзэхэр Іоныгъом и 24-м, 1918-рэ илъэсым Кощхьаблэ къыдахьэхи, зы чэщкіэ лажьэ зимыіэ нэбгыришъэ заулэ зэраукІыгъэр тхьамыкІэгьо дэдэу щытыгь.

А тхьамыкІагьор Кощхьабкъуаджэу Кощхьаблэ ихъи- лэ сыдигъуи щыгъупшагъэп.

О РЕДАКЦИЕМ КЪАТХЫРЭ ПИСЬМЭХЭР

ЛІыгъэшіапіэ зефэм

Мы мафэхэм Къунчыкъохьаблэ къикІи «Зыфэдэ мыхъурэ щыІэп» ышъхьэу письмэ къытlукlагъ.

Къэзытхыгъэм ыцІэ кІэтхагъэп, ау кІэлэегъэджэ ІофшІэным зэриветераныр къею, къызтегущы Іэрэми ыц Іэ зэблихъугъ.

Къэзытхыгъэр кІэмытхагъэу редакцием къыфэкІорэ письмэр къыхэтыутэу хабзэп. Ау тхыгъэм тызеджэм, лъэшэу дгьэшІэгьуагьэ, къызтегущыІэрэр зэрыуцогъэ чІыпІэр лъэшэу зэхэтшІагъ. ЦІыфыр щынэгъо чІыпІэ зифэкІэ зэрэзекІощтыр къэшІэгъуае, къаукІыщтыми, ыпэкІэ кІонышъ, гузажъорэм ІэпыІэгъу фэхъуни щыІ, мэкІэмакіэу зэкіэкіонышъ, зызыгъэбылъыжьыни къахэкІыщт. Арэу щытми, ліыгъэшіапіэм зифэкіэ, нахьыбэр егупшысэжьырэп ежь къехъуліэщтым, мы чіыпіэм щыгузажъорэм деlэн фаеу къырегъэкІы. Ащ фэдэхэр арынкІи хъун дунаир щызыгъаІэрэри.

Хъугъэ-шІагъэр къызэхъулІагъэми, къэзытхыжьыгъэми ацІэ къепІоным зыпари мыхъун хэльэу тэ тлъытагьэп, ау авторым ащ зыгорэ хелъагъомэ, тэ тыпэуцугъэп. Мыщ къыкІэльыкІоу ар къыхэтэуты.

«Гъобэкъуаерэ Къунчыкъохьаблэрэ егъашІэми зы чылэм тыфэд. Тикъини, тихъяри зэдэтэгощых, аущтэу гъэшІэным тыкъырэкІо. Сэ сыкъунчыкъохьабл, къэбарэу къэстхыжьырэр зыщызэхэсхыгъэр Гъобэкъуай. Нэшхъэигъо зиІэм пчыхьэрэ щыгъыныр Іуахыжьыфэ ыдэжь макlox, къыщэсых. Ащ фэдэу къин зиІэ унагьом пчыхьэм тыщызэхэсэу мы хъугъэ-шІагъэр къыщаІотагъ.

Дэгъоу сшіэрэ ліэу, Гъобэкъуае щыщэу, илъэс пчъагъэрэ еджапІэм щылэжьагъэм сыгосынэу хъугъэ. КІэлэегъаджэу илъэс пчъагъэрэ Іоф сэшІэфэ бэрэ тызэІукІэу, тызэрэлъэгъоу къыхэкІыгъ. ЛІы зэкІужь шІагъу, Іуш, цІыф хэхыгь, мэфэкІ мафэхэм зэхахьэхэм къащыгущыІэу бэрэ слъэгъугъэ, «Адыгэ макъэми» иныбджэгъу шІагъу. Чылэм лъытэныгъэ зыщыфашІэу дэсхэм ащыщ. Тыщысызэ, ефэндым зыкъыфигъази а лІым къелъэ-Іугь Къамылыгъэ ныбэм (дорощым) къинэу зыщырихьылІэгъагъэр къыІотэжьынэу. «Ащ фэдэу узекІоным пае ліыгъэшхорэ гу пытэрэ уиІэн фае, къытфэІотэжьба къинэу узэрихьылІэгъагъэр». ЛІым ыцІэ зэблэсхъугъэ, КъэмыгъазэкІэ седжагъ.

Къэмыгъазэ ынэпцэ Іужъухэр дищэягьэх, ынэ шІуцІэ инхэмкІэ купыр зэпиплъыхьагъ. Зэрэ-Іушыр, гущыІэным зэрэфэІазэр къыхэщэу етІанэ къыригъэ-

— УрихьылІагьэ хъумэ умышІэн щыІэп, сэ ар лІыгъэшхокІэ зыфэслъэгъужьырэп, ау гущыІэр къысэшъутыгьэшъ, зэрэхъугьэр къышъуфэсІотэн. — ыІуи къэбарыр къыригъэжьагъ.

А мафэм нахьыжьэу ІофшІэныр къэсыухи, мэкъуао сыкІон гухэлъ сиІэти, сыкъэкІожьыгь. Сищэмэджи хьазырти, пси, сшхыни дасштэхи машинэмкІэ сежьагь. Мэкъу дэгъу сыльыхъузэ, бэкlаерэ къэсчъыхьагъ. Къамылыгъэ сыречъэкІызэ, къутырэу Петровым дэжь Къамыл дорощым голъэшъуагъэу мэкъу дэгъу къэзгъотыгъ. Апэ къэсыухъурэихьагъ, Іахьищэу зэтесыутыгъ,

«Пчыхьашъхьэ мы зыр сыухын» сіуи, мурад зыфэсшіыжьыгъ.

Дунаир мэсты, фэбэшху, хьазырэу сыкъэпшъыгъ, жьаум сычІэтІысхьи тІэкІуи сшхыгъэ, пси сешъуагъ. Окъжьыкъ, кіым-сым, зы макъи тыдэкІи щыІэп, къамыл кІырышхор сапашъхьэ ит. Сыгу етыгъэу, еу loy сиloф хэсэгъэкІы. ТІэкІу-тІэкІузэ тыгъэри етіысэхыгъ, чъыіэтагъэ къэхъугъ, сыхэблыхьагъэти, гу лъысымытэзэ, къэмэзахэу ригъэжьагъ. «Моу мы тlэкlур есхьыліэжьымэ, кіэстхъужьын» сІозэ, зэкІэм Къамыл дорощым гуих-псыихэу куохьау гъымэкъэшхо къыхэјукјыгъ. ШъыпкъэмкІэ, сыкъэщтагъ, скіышъо чъыіэу зыгорэ къырычъагъ, слъакъохэр къэкіэзэзыгъэх, сшъхьацышъуи къыгъэтэджыгъ, ау къыкІэсІэжьыныр къезгъэкІугъэп.

Гъымакъэр нахь къэблэгъагъ, «мама, мамочка» ыІуи къызеІом, сыкъэкІэзэзыгъ. Мы чІыпІэхэр егъашІэми джынальэхэу зэраlорэр сыгу къэкІыжьыгъ. Гъобэкъуае щыщыгъэу Ламэ чэщым шымэ алъыхъузэ, джынэмэ Къамылыгъэ ныбэ джэгушхо щашІыгьэу зыхащи, къызэрагьэшъуагьэр, етlанэ лым ыжэ джынэмэ зэрэращэкІыгьэр, тхьамык агъоу ахэм къыпфахьын алъэкІыщтмэ сыкъагъэщтагъ. «Хэт чэщ шІункІым къамыл кІырышхом къыхэхьана?» сэlo. Ары шъхьае, «мама, мамочка» elo, мэгъы, мэпцІымамэ. КъызгурыІуагъ зэрэпшъэшъэжъые ціыкіур, зэрэгьощагьэр. СыгуІэзэ Къамыл дорощым щэмэджыри зэрэсІыгъэу сыхэлъэдагъ, къамылым псы кІэтэп, ау щыкІогьуай. ИскІыкІызэ, щэмэджыр сапэкІэ сІыгъэу сэкІо, псыгутакъэмэ сялъэпао, шІункІ, зыпари слъэгьурэп. Гъымакъэр къыздијукјырэмкіэ сэкІо. ЗэкІэм гыныр зэпыугы, кІым-сыми къэхъугь. «Пшъэшъэжъые цыккур гъызэ зэгоутыгъэн фае» сэlo. Сыкъэуцугъэу сэдаю, сыгу къэкюдыгъ.

Макъэ къэмыІумэ тыдэ сыкІона? БэкІаерэ джаущтэу сыщытыгь. Сыгу икъытео макъэ зэхэсэхыжьы. ЗэкІэм спэмычыжьэ дэдэу «мама, мамочка» ыlуи къызеlом, сыгу къэлъэпэрэпагъ, сыгуІэзэ «дочка, доченька, это я, дядя, не бойся меня» зэпымыоу сэджэ, сымыгъэщынэ сшюигъу, сэгуlэ.

Сызщынэсыным чъэрэ пшъэшъэжънер тефагъ, сыгујэзэ къэспхъотагъ, «не бойся, я сейчас домой тебя отнесу» ecэlo. Зэрэпсаум пае сэгушю. Лъыр ыІэ цІыкІухэм къапэчъы. Къамылхэм, псыуцхэм зэхаулыІуагъ. Гъыныр ерагьэу зэпигьэугь, ау мэпыхьэ, ерагьэу жьы къещэ, ыгу къыдэк ыштым фэд. ТІэкІу къызэрэхьатым, «Ничего не вижу» ыІуи къыІуагь. Ау ащ сэ сыпылъыгъэп, къамылым псынкlaloy сыхэрэкlи арыгъэ. ШІункІ, гурышэкІэ сэкІо.

ЗэкІэм джэмакъэхэр къэ-Іугьэх, «Доченька!» аюзэ куохэзэ цІыфхэр къамылым хэтхэу къэкloх. «Мары къэзгьотыжьыгь, псау пшъэшъэжъыер!» сэlo. Къэсыгъэх, апэдэдэ янэ къечъэлІагъ, пшъэшъэжъыер ыпхъотагъэшъ, мэгъы, Іэ щефэ. ЦІыфхэр къеуцокІыгъэхэу щытых. КъафэсэІуатэ зэрэхъугъэр, сызэригъэщтагъэр, Къамыл дорэщ шъомбгъошхор къызэрэзэпысчыгъэр, мэкъуао сызэрэщыІагъэр.

Гуlагъэх, ядэжь сырагъэблэгъэнэуи, сыкъащэжьынэуи къысаlуагъ. СцІи, слъэкъуацІи ясІуагъ, Гъобэкъуае сызэрэщыщыри, симашинэ адырабгъукІэ зэрэщытыри. Пшъэшъэжъыем илъэсих ыныбжьэу янэ къыІvагъ. Сэ eclvaгъ. «Ничего не вижу» зэриlуагъэр. Яни еупчІыгъэти, «Мама, я ничего не вижу» ыІуагъ. «Ащыгъум псынкі эу сымэджэщым шъущэн фае» ясlуагъ. «Уизакъоу узэпырыдгъэкІыжьыщтэп» alyu, сыкъызэпыращыжьыгь. Пшъэшъэжъые цІыкІур джарэущтэу къэзгъэнэжьыгъ.

Джащ къыщегъэжьагъэу сагъэблагъэ, дэгъоу къысфыщытых, пшъэшъэжъыери хъужьыгъэ, врачхэм зэраlуагъэмкlэ, «куриная слепота» иlагьэу ары. Чэщ зэрэхъоу ащ фэдэм зыпари ылъэгъужьырэп, нэшъу шъыпкъэ мэхъу. Ау витаминэу ищык агъэр ыгъотымэ, мэхъужьы. Зыми ышІагъэп аущтэу хъугъэми, мафэм джэгоу щагум дэтыгъ, чэщ къызэхъум, ынэхэр щиубытагъэх, пшъэшъэжъыер щынагъэ, зыдакІорэри ымышІэу апэблэгъэ къамылым хэхьагъ, аущтэу гьощэнэу хъугьэ. Джы пшъэшъэжъыери еджапіэм чіэхьагъ, еджэ, зэкІэри псау, — ыІуи ліым къэбарыр къыухыгъ.

— Къэмыгъаз, ащ нахь псапэ умышІагъэми икъун, «ШІушІэгъэ лые хъурэп» аlуагъ, зэгорэм ащ уіукіэжьыщт, — къыіуагь ефэндым. — Ащ фэдэ зэшІопхыным пае лІыгъэ пхэлъын, гу пыти уиІэн фае. Джащ фэдэ цыф шагъохэр Тхьэм бэрэ тегьаіэх, — къыіуагь ефэндым, щысхэми ащ дырагъэштагъ».

> Зыгъэхьазырыгъэр СИХЪУ Гощнагъу.

зыщагъэчъэгъэ чыл

Къуаджэм дэс ліыжъхэр а мафэм «тызщызэрапхъожьыгьэ мафэкІэ» еджагьэх ыкІи къыкІэлъыкІогъэ лІзужхэм хэзыгъэ имыІ эу а тхьамыкІагьор афа-Ivатэзэ къырыкIvагъ.

Кощхьаблэ икъэхалъэ дэжь (Лабэ пэмычыжьэу) чІыпІэ хэ-ІэтыкІыгъитІу иІагъ: зыр нахь иныю, адырэр нахь цыкюу. Лабэ зыкъыщагъэпскІыгъэу кІэлэцІыкІухэр къэкІожьыхэ зыхъукіэ. Іушъашъэхэзэ зэраіожьыштыгьэ: «Тэ тицІыфхэу большевикхэм аукІыгъэхэр мыщ чІэлъых». Амакъэ loy ащ рыгущы-Іэщтыгьэхэп, ащ фэгьэхьыгьэу зыпари атхыщтыгьэп. Ау льыр зыщагьэчъэгьэ 1918-рэ илъэсыр, «плъыжьхэм ятеррор» хэкІодагъэхэр, а бзэджэшІэгъэ хьыльэр зыпкъ къикІыгъэхэр ыкІи зезыхьагьэхэр къуаджэм щыгъупшэхэрэп.

къудджэм щыпсэурэ ЦІЫФХЭУ 1918-рэ ИЛЪЭ-СЫМ ІОНЫГЪОМ И 24 — **25-м ЗЭРАХЬЭГЪЭ** ТХЬАМЫКІАГЪОР ЗЫНЭГУ КІЭКІЫГЪЭХЭР

Кощхьаблэ щыщ бзылъфыгьэу илъэс 92-рэ зыныбжь ТІэо

Мацэ 1990-рэ илъэсым ыгу къэкІыжьыщтыгъэ: «.... сятэу Сэфэр къэхалъэм къикІыжьыщтыгъэ... Тиунэ дэжь слъэгъузэ щаубыти, Іуащыгъ. Нэужым аукІыгъ».

Илъэс 90-рэ зыныбжь Кобл **ФІыцІэ**, 1991-рэ илъэсым ыгу къэкІыжьыщтыгъэ: «Таманскадзэм ичастьхэр зэрыкющтыгьз гьогоу Кощхьаблэ екІурэм метрэ шъихкІэ пэчыжьэу гъусэхэри сиlэхэу шыхэр щызгъэхъущтыгъэх. Кочергиным ичастьхэр къуаджэм къызыдахьэхэм, красноармейцэхэм хъулъфыгъэхэр зэкІэ аукІыхэу ыкІи аубытыхэу аублагь. Аубытыгъэхэр зэкІэ мэщытым чІагъэзыхьэхи, ашхыни пси арамытэу чэщ-зымафэм ехъурэ щаІыгъыгъэх».

Борэкъо Мухьамэд 1918-рэ илъэсым илъэс 21-м итыгъ: «Таманцэхэр къуаджэу Кощхьаблэ къыдэлъадэхи хъулъфыгъэхэр аукІыхэу рагъэжьагъ. Бзылъфыгъэхэри сабыйхэри зэрэщытхэу сэшхокІэ ахэм ашъхьэхэр шІуаупкІыщтыгъэх. Ефэндэу КІуращынэ Шыхьамболэт нэмаз аригъэшІы пэтзэ аупкІэтагъ. Чыржьын Тибердэ ежь ищагу даукІыхьагь. Илъэс 78-рэ зыныбжь лІыжъ нэшъоу Налщык Джаримэ ищыгъын кІыІутелъи ищырыкъухэри щахыгъэх. Чылэр зэрапхъуи, зы пІэтехъуи. фыгукІэ килограмми, зы чэми, чэти къыданагъэп... Аубытыгъэхэм сэри сахэтыгъ, ау синасып къыхьи, псаоу сыкъэнагъ. Чэщым тыкъатыгъужьи, къуаджэу Еджэркъуае тащагъ...»

Ехьыем ыкъо Агъыржьанэкьо Исмахьилэ етхы: «Курганинскэ отрядым ибольшевистскэ охрани укІэкІо-бзэджашІэхэм адыригъаштэщтыгъ. Мафэм сыхьатыр зым хъушІэныр рагъэжьагъ, чылэм икъыблэ лъэныкъокІэ топкІэ къиукІыхэти, унэхэм яощтыгьэх, арыхьэщтыгьэх, арыс щыІэмэ къаращыти, а чІыпІэм щаукІыщтыгьэх. Бзыльфыгъэ дахэ апэ къызифэк Іэ рыджэгущтыгъэх, зэкІэ зыІукІэхэрэр аукІыщтыгьэх. Къуаджэм щыщыбэр дэкІызэ загъэбылъыщтыгъ. Зэпымыоу сыхьатитю къуаджэм шыхъушІагъэх, нэбгырэ 366-рэ аукІыгъ, адрэ къэнагъэхэр мэщытым чІаугъуаехи, пэсакІо яІэу мэфиблэ аІыгъыгьэх. А уахътэм къык юц и черкесхэм шыхэр, былымхэр, дышъэр, тыжьыныр ыкІи нэмыкІхэр атырахыщтыгьэх. Мэфиблым къык юці афэльэк іыгьэр зэкІэ чылэм дащыгъ, унэу дэтхэри зэхакъутагъэх».

А тхьамыкІагьор къызыхэкІыгъэр зэзыгъашІэ зышІоигъохэу ыуж ихьагъэхэм Кощхьаблэ щыщхэу аукІыгьэхэм япчъагъи къатхы. Ахэр зэфэшъхьафых... Джарэущтэу 1927-рэ илъэсым Я.Н. Раенко-Туранскэм къыхиутыгъэм итыр нэбгырэ 214-рэ.

1991-рэ илъэсым КІэрэщэ Аслъан къуаджэм щаукІыгъэу къыгъэлъэгъуагъэр нэбгырэ 400, М. Шыбзыхъум 1992-рэ илъэсым къыгъэлъэгъуагъэр нэбгырэ 470-рэ, 2014-рэ илъэсым Къат Теуцожьи а пчъагъэр -470-р ары зыдыригъэштагъэр.

Джарэущтэу зы мафэм къыкіоці — Іоныгъом и 24-м, 1918-рэ илъэсым плъыжьхэм нэбгырэ 470-рэ аукІыгь. Хэгъэгу зэошхом Кощхьаблэ щышхэу нэбгырэ 330-м ехъу хэкІодагъ.

Непэрэ шыlакlэм lофыгъо пхъашэу къыгъэуцухэрэм ащыщ тарихълэжьмэ цІыфхэм апашъхьэ пшъэдэк і ыжьышхо зэрэщахьырэр. Адыгеим ихъишъэ илъэхъэнэ зырызхэу зэхафыхэрэм шъхьашъорыкооу зэрякуаліэхэрэм кіэух фэшіыгьэн фае.

ЗэхъокІыныгъэм къызыдихьыгьэ амалхэр Адыгеим ишІэныгъэлэжьхэм дэгъоу къызфагъэфедагьэх — ятарихъ зэрэщытыгьэ къабзэм фэдэу къатхыжыыгь.

Тыгъуасэ шъхьэихыгъэу узэмехеспытыны укыльакындыны мехеспытыны мехеспыстыны мехеспытыны мехеспысты мехеспыстыны мехеспыстыны мехеспыстыны мехеспытыны мехеспытыны мехеспытыны мехеспытыны мехеспытыны мехеспытыны мехеспытыны мехеспыстыны мехеспытыны мехеспытыны мехеспытыны мехеспытыны мехеспыстыны мехеспытыны мехеспытыны мехеспытыны мехеспытыны мехеспыстыны мехеспытыны мехеспытыны мехеспытыны мехеспыстыны мехеспыстыны мехеспыстыны мехеспыстыны мехеспыстыны мехеспытыны мехеспыстыны мехеспыстыны мехеспыстыны мехеспыстыны мехеспыстыны мехеспыстыны непэ пэрыохъу щымыІзу уарыгущыІэн плъэкІэу зэрэхъугъэм тицІыфхэр яблэкІыгъэ шъыпкъагъэ хэлъэу зэрагъэшІэным къыфигъэущыгъэх.

Адыгеим ишІэныгъэлэжьхэм научнэу къэгъэшъыпкъэжьыгъэ материалхэу къыхаутыгъэхэм, Москва, Краснодар, Мыекъуапэ яархивнэ материалхэм, тхылъ «шъэфхэр» спецархивхэм къазэрачІэкІыжьыгъэхэм, чылэм бэшІагъэу щыпсэухэу а хъугъэ шъыпкъэр къэзылъэгъужьыгъэхэм къаІотагъэхэм шъыпкъэр ичІыпІэ игъэуцожьыгъэным иамалхэр къатыгъэх.

ШІэныгъэлэжьхэу А.Т. КІэращэм, М.Хь. Шыбзыхъум ягукъэкІыкІэ къуаджэу Кощхьаблэ 1918-рэ илъэсым кодыкае щыхъугъэхэм саугъэт щафагъэуцугь ыкІи мэфэкІ шІыкІэм тетэу къыщызэlуахыгъ.

МЭКЪУЛ Джэбраил. Тарихъ шіэныгъэхэмкіэ доктор, профессор.

Зэхэзыщагъэр ыкІи къыдэзыгъэкІырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащы-

псэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар

жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-

стьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыІэр:

385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр,

Телефонхэр:

приемнэр:

52-16-79,

редактор шъхьаІэм

иапэрэ гуадзэр:

52-49-44,

редактор гуадзэр-

пшъэдэкІыжь зы-

хьырэ секретарыр:

52-16-77.

Зыщаушыхьаты-

♦ СТУДЕНТХЭМ ЯГЪАТХЭ ия XVII-рэ ЗЭХАХЬ

ЩыІэныгъэр къэзыгъэдэхэрэ лъэхъан

Студентхэм ягьатхэ сыдигьок и дахэ, уехьопсэнэу щыт. Адыгэ къэралыгьо университетым ныбжьыкІэхэм ягъатхэ фэгъэхьыгъэ Іофтхьабзэр мэлылъфэгьум и 7-м къыщызэІуахыгь.

КІэлэегъаджэхэр, студентхэр нэгушІох. Зэхахьэр мэфэкІышхом фагъадэзэ, гум рихьэу зафэпагъ. ЗэкІэри кІэракІэхэшъ, ащыщэу узэплъыщтыр, апэу гущыІэ фабэ зэпіощтыр къыхэхыгъошіоп.

Адыгэ къэралыгьо университетым иректорэу Хъунэго Рэщыдэ зэхахьэр пэублэ гущыІэкІэ къызэІуихыгъ. Гъатхэр цІыфым ищы-Іэныгъэ дахэу къызэрэхахьэрэм, чІыр къызэригъэфабэрэм, щыІэныгъэм зэхъокІыныгъэу къыхилъхьэхэрэм Р. Хъунагом иеплъыкІэхэр къариІолІагъ. НыбжьыкІэхэр искусствэм щызэнэкъокъухэзэ, яшІэныгъэ зэрэхагъахъорэм, сэнаущыгьэу ахэлъыр къызэlуахынымкlэ амалышlухэр яlэ зэрэхъурэм ямэхьанэ ректорым къыхигъэщыгъ.

2016-рэ илъэсыр Урысыем и Президентэу Владимир Путиным иунашъокІэ кином и Илъэсэу хэгъэгум щаштагъ. Ащ къыпкъырыкІыхэзэ, «Студентхэм ягъатх» зыфиюрэ юфыгьор кином фэгъэхьыгъэу зэхащагъ.

ЕджапІэхэм якуп 18 зэнэкъокъум хэлажьэ. Студентхэр къэ-

шъощтых, уджыщтых, усэхэм къяджэщтых, театрализованнэ едзыгьохэр къашІыщтых. Хъунэго Рэщыдэ зэхэщэкІо купым итхьаматэу хадзыгъ. Жюрим хэтхэм студентхэм якъэгъэлъэгъонхэм уасэ афашІыщт.

Едзыгъохэм уагъэгупшысэ

Тарихъым щыщ хъугъэ-шlагъэхэр, щыІэныгъэм диштэрэ еплъыкІэхэр гьэшІэгьоных, гур агьэльэпэрапэ. Пачъыхьэу Иван Грознэм итетыгьо къагьэльагьозэ, студентхэм лІэужхэр зэрапхыгъэхэу тлъытагьэ. Ліэшіэгьубэкіэ зэкіэіэбэжьхэзэ, Иван Грознэм еупчlых Адыгеим еплъыкІзу фыриІзм. Экономикэм, фэшъхьафхэм атегущы-Іэхэзэ, тиреспубликэ инепэрэ щы-Іакіэ гукіэ укъыращаліэ.

- Фестивалыр ныбжьыкІэхэм еджапІэ афэхъу, — къеІуатэ жюрим хэтэу, Адыгэ Республикэм инароднэ артисткэу Кушъэкъо Симэ. — Искусствэм цІыфыр зэрипіурэр, щыіэныгъэм зэрэфигъасэрэр едзыгъохэм къахэщы. Сценэшхом укъытехьаныр, дахэу ущызекІоныр Іоф къызэрыкІоп. УигущыІэкІэ цІыфхэм уалъыІэсыным фэшІ бзэм псэ къыпыбгъэкІэн зэрэфаер студентхэм къагурэІо.

Еплъыкіэхэр

ІэкІыб къэралыгъуабзэхэр зыщызэрагьэшІэрэ факультетым щеджэхэрэр дахэу фэпагъэх. Зыр Испанием къикІыгъэу, ятІонэрэр Францием щапlугьэу къыпщагьэхъу. Адыгэ шъуашэр зыщыгь кlaлэхэм язекіокіэ-шіыкіэхэм уагъэгушхо. Апкъхэр ищыгьэх, лъэгъупхъэх, гущыІэ лые ашІырэп. Мыекъопэ къэралыгьо гуманитар-техническэ колледжым щеджэрэ пшъашъэхэр дзэкІолІхэм афэтэгъадэх. Шъонтрыпхэм атеохэзэ дахэу мэзекіох, нэр піэпахы.

Физкультурэмрэ дзюдомрэкІэ Институтым иеджакІохэу Яна Иньковамрэ Екатерина Козловамрэ спорт шъуашэхэр ащыгъых. КъокІыпІэм къыщежьэгъэ спорт льэпкъхэр едзыгьохэм къащагьэлъагъох. Ректорым игуадзэу Тыгъужъ Фатимэ къызэриІуагъэу, щыІэныгъэм илъэныкъуабэ студентхэр лъэІэсых.

Университетым икъутамэу Шытхьалэ щыІэм, Лъэпкъ факультетым щеджэхэрэм тыгъуасэ я XVII-рэ фестивалыр лъагъэкІотагъ.

Сурэтхэр зэхахьэм къыщытетхыгъэх.

E-mail: adygvoice@mail.ru

гъэр: Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкІэмкІи пчъагъэр 5063 Индексхэр 52161 52162 Зак. 166

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗышыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

> Редактор шъхьаІэр Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр

> МэщлІэкъо Саид

Редактор шъхьаІэм игуадзэр пшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр Хъурмэ Хъусен

БАСКЕТБОЛ. СУПЕРЛИГЭР

«Динамо-МГТУ-м» ишІухьафтын

Урысые Федерацием баскетболымкІэ изэнэкъокъу хэлэжьэрэ командэхэу суперлигэм ия 3-рэ куп щеш Уэхэрэр медальхэм афэбанэх. ПэшІорыгъэшъ зэІукІэгъухэр къекІокІыгъуи 4-мэ ащыкІуагъэх. ЧІыпІэу къыдахыгъэм елъытыгъэу ешІэгъухэм ахэлажьэх.

тІогьогогьо текІуи, финалым и гъэр къыщыдахыгъ. ЯтІонэрэ, 1/4-м шюкыгъ. Къалэхэу Воронеж ыкІи Киров якомандэхэр зызэІокІэхэм, апэрэ ешІэгъоу Киров

«Динамо-МГТУ-р» «Тегасым» щыкlуагъэм бысымхэм текlоныящэнэрэ зэlукlэгъухэр Воронеж шызэхашагъэх. Апэрэ ешІэгъур «Согдианэм» къыхьыгъ, ау ятІо-

нэрэ зэlукlэгъум Киров икомандэу «Русичи» зыфиlорэр нахь щылъэшыгъ. «Русичир» 2:1-у зэрэтекІуагъэм ишІуагъэкІэ, зэнэкъокъум щылъэкІуатэ.

Мэлылъфэгъум и 10-м къалэу Киров тыщешІэщт, — къытиlуагъ «Динамо-МГТУ-м» итренер шъхьаІэу Андрей Синельниковым. — КъыкІэлъыкІорэ ешІэгъуитІур Мыекъуапэ шыІэшт. ГъогогъуитІо текІоныгъэр къыдэзыхырэ командэр ары лъыкІотэщтыр. Тэ апэрэ чІыпІэм ты-

СпортымкІэ дунэе класс зиІэ мастерэу, баскетболым щыцІэрыІоу Валентин Кубраковыр «Динамо-МГТУ-м» къырагъэблэгъэжьыгь. «Тегасым» ар дэгьу дэдэу дешІагъ. «Русичыр» «Тегасым» бэкІэ нахь лъэш. Тиспортсменхэм ешІэгъухэм яшъыпкъэу зафагъэхьазыры.

ЯтІонэрэ зэіукіэгъур мэлылъфэгъум и 13-м Мыекъуапэ щыкІощт. ТІогьогогьо текІоныгьэр къыдэзыхырэр лъыкІотэщт. Адыгэ Республикэр мыгъэ илъэс 25рэ мэхъу. «Динамо-МГТУ-м» спортым гъэхъагъэу щишІырэр ары шІухьафтынэу республикэм фишІыщтыр.

• волейбол

Я 4-рэ чІыпІэм фэбанэ

Урысыем волейболымкІэ изэнэкъокьоу апшъэрэ купэу «Б-м» щык Горэм Мыекъопэ «Динамо-МГТУ-р» хэлажьэ. Финалым хэфагьэу я 4-рэ чІыпІэм фэбанэ.

къащыдихыгъ, ешІэгъуи 4-р шІуахьыгь. Адыгэ Республикэм иза-

Барнаул щыкlогъэ зэlукlэгъу- служеннэ тренерэу, «Динамохэм тикомандэ текІоныгъэр зэ МГТУ-м» итренер шъхьаlэу Павел Зборовскэм къызэрэтиІуагъэу, командэм икапитанэу Къошк Руслъан шъобж къытыращи, ешІэгъухэм ахэлэжьэнэу хъугъэп. Калугэ, Красногорскэ, Барнаул якомандэхэм зэlукlэгъухэр тшlуахьыгъэх.

ЯтІонэрэ кІзух къекІокІыгъор мэлылъфэгъум и 18 — 24-м Красногорскэ щык ющт. Адыгеим испортсменхэм зэlукlэгъухэм дэгъоу зафагъэхьазыры. Барнаул икомандэ 2:0-у текІохэзэ,

2:3-у ешІэгъур тшІуахьыгъ. Ащ фэдэхэр къямыхъулІэжьынхэм тиешІакІохэр пылъых.

«Динамо-МГТУ-р» апэрэу финалым хэфагь, опыт иІэп. Ахэр къыдэтлъытэхэзэ, иешlакІэ хигъэхъонэу фэтэІо. Джыдэдэм я 5-рэ чІыпІэм щыІ. Апэрэ чІыпІэр къыдэзыхырэр апшъэрэ купэу «А-м» хэхьащт.

Нэкіубгьор зыгьэхьазырыгьэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.